

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 11ης Σεπτεμβρίου 2012 (*)

«Αίτηση για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως – Οδηγίες 85/337/ΕΟΚ, 92/43/ΕΟΚ, 2000/60/ΕΚ και 2001/42/ΕΚ – Κοινοτική πολιτική στον τομέα των υδάτων – Εκτροπή του ρου ποταμού – Έννοια της “προθεσμίας” για την κατάρτιση σχεδίων διαχείρισεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού»

Στην υπόθεση C-43/10,

με αντικείμενο αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Συμβούλιο της Επικρατείας (Ελλάδα) με απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2009, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 25 Ιανουαρίου 2010, στο πλαίσιο της δίκης

Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας,

Δήμος Αγρινίου,

Δήμος Οινιάδων,

Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο Αιτωλοακαρνανίας,

Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αγρινίου,

Αιτωλική Εταιρεία Προστασίας Τοπίου και Περιβάλλοντος,

Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία,

Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς,

Δήμος Μεσολογγίου,

Δήμος Αιτωλικού,

Δήμος Ινάχου,

Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αιτωλοακαρνανίας,

Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση WWF Ελλάς

κατά

Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων,

Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης,

Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών,

Υπουργού Ανάπτυξης,

Υπουργού Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων,

Υπουργού Πολιτισμού,

παρισταμένων των:

Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Τρικάλων,

Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Μαγνησίας,

Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ),

Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Καρδίτσας,

Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Λάρισας,

Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Τρικάλων,

Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Λαρίσης,

Τοπικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Καρδίτσας,

**Τεχνικού Επιμελητηρίου Ελλάδας – Περιφερειακό Τμήμα
Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας,**

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους Β. Σκουρή, Πρόεδρο, Α. Tizzano, J. N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot και U. Lõhmus, προέδρους τμήματος, Α. Rosas, E. Levits, Α. Ó Caoimh, L. Bay Larsen (εισηγητή), T. von Danwitz, Α. Arabadjiev και E. Jarašiūnas, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: J. Kokott

γραμματέας: L. Hewlett, κύρια υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 24ης Μαΐου 2011,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας, ο Δήμος Αγρινίου, ο Δήμος Οινιάδων, το Εμπορικό και Βιομηχανικό

Επιμελητήριο Αιτωλοακαρνανίας, η Ένωση Αγροτικών Συνεταιρισμών Αγρινίου, η Αιτωλική Εταιρεία Προστασίας Τοπίου και Περιβάλλοντος, η Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία, η Ελληνική Εταιρεία για την Προστασία του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, ο Δήμος Μεσολογγίου, ο Δήμος Αιτωλικού, ο Δήμος Ινάχου, η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αιτωλοακαρνανίας, το Παγκόσμιο Ταμείο για τη Φύση WWF Ελλάς, εκπροσωπούμενοι από τους Χ. Ροκόφυλλο, Γ. Χριστοφορίδη, Β. Δωροβίνη, Ν. Αλιβιζάτο, Μ. Ασημακοπούλου, Ε. Κιουσοπούλου και Ν. Χατζή, δικηγόρους,

- η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Τρικάλων, εκπροσωπούμενη από τον Α. Τίγκα, δικηγόρο,
- η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Μαγνησίας, εκπροσωπούμενη από τον Ξ. Κοντιάδη, δικηγόρο,
- η Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού ΑΕ (ΔΕΗ), εκπροσωπούμενη από τους Χ. Συνοδινό και Φ.-Α. Μουρατιάν, δικηγόρους,
- η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Καρδίτσας, εκπροσωπούμενη από τον Α. Κορμαλή, δικηγόρο,
- η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Λάρισας, η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Τρικάλων, η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Λαρίσης, η Τοπική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων του Νομού Καρδίτσας, το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας – Περιφερειακό Τμήμα Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας, που εκπροσωπούνται από τους Σ. Φλογαίτη, Α. Σίνη και Γ. Σιούτη, δικηγόρους,
- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τους Γ. Καρισιάδη, Χ. Μητκίδη και Κ. Καρδακαστάνη,
- η Νορβηγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τις Κ. Moe Winther και I. Thue,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τις D. Recchia και S. Petrova καθώς και από τους I. Χατζηγιάννη και P. Oliver,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2011,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των οδηγιών 2000/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων (ΕΕ L 327, σ. 1, και διορθωτικό ΕΕ 2006, L 113, σ. 26), 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2003/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003 (ΕΕ L 156, σ. 17, στο εξής: οδηγία 85/337), 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων (ΕΕ L 197, σ. 30), και 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας (ΕΕ L 206, σ. 7).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο αιτήσεων ακυρώσεως που άσκησαν η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αιτωλοακαρνανίας και άλλα νομικά πρόσωπα κατά του Υπουργού Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων καθώς και κατά άλλων υπουργών, με αντικείμενο πράξεις σχετικές με το σχέδιο της μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού (Δυτική Ελλάδα) προς τον ποταμό Πηνειό, στη Θεσσαλία.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

Η οδηγία 2000/60

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 19, 20, 25 και 32 της οδηγίας 2000/60 έχουν ως εξής:

«(19) Η παρούσα οδηγία στοχεύει στη διατήρηση και τη βελτίωση του υδάτινου περιβάλλοντος στην Κοινότητα. Ο στόχος αυτός αφορά κυρίως την ποιότητα των υδάτων. Ο έλεγχος της ποσότητας αποτελεί επικουρικό στοιχείο στη διασφάλιση της καλής ποιότητας του ύδατος και κατά συνέπεια θα πρέπει επίσης να θεσπισθούν ποσοτικά μέτρα, τα οποία θα εξυπηρετούν το στόχο της διασφάλισης μιας καλής ποιότητας.

(20) Η ποσοτική κατάσταση ενός συστήματος υπογείων υδάτων μπορεί να έχει επιπτώσεις στην οικολογική ποιότητα των επιφανειακών υδάτων και των χερσαίων οικοσυστημάτων που συνδέονται με αυτό το σύστημα υπογείων υδάτων.

[...]

(25) Θα πρέπει να καθιερωθούν κοινοί ορισμοί για την κατάσταση των υδάτων από άποψη ποιότητας και, όπου εξυπηρετεί το στόχο της προστασίας του περιβάλλοντος, από άποψη ποσότητας. Θα πρέπει να ορισθούν περιβαλλοντικοί στόχοι για να εξασφαλίσουν ότι επιτυγχάνεται η καλή ποιότητα των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων σε όλη την Κοινότητα και ότι αποφεύγεται η επιδείνωση της κατάστασης των υδάτων σε κοινοτικό επίπεδο.

[...]

(32) Μπορεί να υπάρχουν λόγοι απαλλαγής από την απαίτηση πρόληψης περαιτέρω επιδείνωσης ή επίτευξης καλής κατάστασης υπό ειδικούς όρους, αν η αδυναμία επίτευξης του στόχου απορρέει από απρόβλεπτες ή εξαιρετικές περιστάσεις, ιδιαίτερα από πλημμύρες ή ανομβρίες, ή για λόγους επιτακτικού δημόσιου συμφέροντος, από νέες τροποποιήσεις των φυσικών χαρακτηριστικών ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων ή από αλλοιώσεις της στάθμης των συστημάτων υπογείων υδάτων για λόγους επιτακτικού δημόσιου συμφέροντος, αρκεί να έχουν γίνει όλες οι δυνατές ενέργειες προκειμένου να μειωθούν οι αρνητικές επιπτώσεις στην κατάσταση του υδατικού συστήματος.»

4 Το άρθρο 2 της εν λόγω οδηγίας δίνει τους ακόλουθους ορισμούς:

«[...]

10) “Σύστημα επιφανειακών υδάτων”: διακεκριμένο και σημαντικό στοιχείο επιφανειακών υδάτων, όπως π.χ. μια λίμνη, ένας ταμιευτήρας, ένα ρεύμα, ένας ποταμός ή μια διώρυγα, ένα τμήμα ρεύματος, ποταμού ή διώρυγας, μεταβατικά ύδατα ή ένα τμήμα παράκτιων υδάτων.

[...]

13) “Λεκάνη απορροής ποταμού”: η εδαφική έκταση από την οποία συγκεντρώνεται το σύνολο της απορροής μέσω διαδοχικών ρευμάτων, ποταμών και πιθανώς λιμνών και παροχετεύεται στη θάλασσα με ενιαίο στόμιο ποταμού, εκβολές ή δέλτα.

- 14) “Υπολεκάνη”: η εδαφική έκταση από την οποία συγκεντρώνεται το σύνολο της απορροής μέσω σειράς ρευμάτων, ποταμών και πιθανώς λιμνών σε συγκεκριμένο σημείο υδάτινου ρεύματος (συνήθως λίμνης ή συμβολής ποταμών).
- 15) “Περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού”: η θαλάσσια και χερσαία έκταση, που αποτελείται από μια ή περισσότερες γειτονικές λεκάνες απορροής ποταμού μαζί με τα συναφή υπόγεια και παράκτια ύδατα, και η οποία προσδιορίζεται δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, ως η βασική μονάδα διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμού.

[...]

- 17) “Κατάσταση επιφανειακών υδάτων”: η συνολική έκφραση της κατάστασης ενός επιφανειακού υδατικού συστήματος, που καθορίζεται από τις χαμηλότερες τιμές της οικολογικής και της χημικής του κατάστασης.
- 18) “Καλή κατάσταση επιφανειακών υδάτων”: η κατάσταση επιφανειακού υδατικού συστήματος που χαρακτηρίζεται τουλάχιστον “καλή”, τόσο από οικολογική όσο και από χημική άποψη.
- 19) “Κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η συνολική έκφραση της κατάστασης υπογείου υδατικού συστήματος, που καθορίζεται από τις χαμηλότερες τιμές της ποσοτικής και της χημικής του κατάστασης.
- 20) “Καλή κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η κατάσταση υπογείου υδατικού συστήματος που χαρακτηρίζεται τουλάχιστον “καλή”, τόσο από ποσοτική όσο και από χημική άποψη.
- 21) “Οικολογική κατάσταση”: η ποιοτική έκφραση της διάρθρωσης και της λειτουργίας υδάτινων οικοσυστημάτων που συνδέονται με επιφανειακά ύδατα, η οποία ταξινομείται σύμφωνα με το παράρτημα V.
- 22) “Καλή οικολογική κατάσταση”: η κατάσταση ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων το οποίο ταξινομείται κατ’ αυτόν τον τρόπο σύμφωνα με το παράρτημα V.

[...]

- 24) “Καλή χημική κατάσταση επιφανειακών υδάτων”: η χημική κατάσταση που απαιτείται για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων για τα επιφανειακά ύδατα, οι οποίοι καθορίζονται στο

άρθρο 4 παράγραφος 1 στοιχείο α), δηλαδή η χημική κατάσταση που έχει επιτύχει ένα σύστημα επιφανειακών υδάτων, στο οποίο οι συγκεντρώσεις ρύπων δεν υπερβαίνουν τα πρότυπα περιβαλλοντικής ποιότητας τα οποία ορίζονται στο παράρτημα ΙΧ και δυνάμει της παραγράφου 7 του άρθρου 16, καθώς και δυνάμει άλλων συναφών κοινοτικών νομοθετημάτων που θεσπίζουν ποιοτικά περιβαλλοντικά πρότυπα σε κοινοτικό επίπεδο.

- 25) “Καλή χημική κατάσταση υπόγειων υδάτων”: η χημική κατάσταση συστήματος υπόγειων υδάτων, η οποία πληροί όλους τους όρους του πίνακα 2.3.2 του παραρτήματος V.
- 26) “Ποσοτική κατάσταση”: η έκφραση του βαθμού στον οποίο ένα σύστημα υπόγειων υδάτων επηρεάζεται από άμεσες και έμμεσες αντλήσεις.

[...]

- 28) “Καλή ποσοτική κατάσταση”: η κατάσταση που ορίζεται στον πίνακα 2.1.2 του παραρτήματος V.

[...]»

5 Το άρθρο 3, παράγραφοι 1 και 4, της ίδιας οδηγίας ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη προσδιορίζουν τις επί μέρους λεκάνες απορροής ποταμού στο εθνικό τους έδαφος και, για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, τις υπάγουν σε επιμέρους περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού. Οι μικρές λεκάνες απορροής ποταμού ενδεχομένως συνδυάζονται με μεγαλύτερες λεκάνες απορροής ποταμού ή ενώνονται με γειτονικές μικρές λεκάνες απορροής ποταμού για το σχηματισμό επιμέρους περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού, όπου ενδείκνυται. Όταν τα υπόγεια ύδατα δεν ακολουθούν πλήρως μια συγκεκριμένη λεκάνη απορροής ποταμού, τα εν λόγω ύδατα προσδιορίζονται και υπάγονται στην πλησιέστερη ή την προσφορότερη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. Τα παράκτια ύδατα προσδιορίζονται και υπάγονται στην ή τις πλησιέστερες ή προσφορότερες περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού.

[...]

4. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι οι απαιτήσεις της παρούσας οδηγίας για την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων που τίθενται δυνάμει του άρθρου 4, και ειδικότερα όλα τα προγράμματα μέτρων, συντονίζονται για την όλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού. [...]»

6 Το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60 έχει ως εξής:

«1. Προκειμένου να καταστούν λειτουργικά τα προγράμματα για τη λήψη μέτρων που καθορίζονται στα σχέδια διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού:

α) για τα επιφανειακά ύδατα

- i) τα κράτη μέλη εφαρμόζουν τα αναγκαία μέτρα για την πρόληψη της υποβάθμισης της κατάστασης όλων των συστημάτων επιφανειακών υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παραγράφων 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8·
- ii) τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα των επιφανειακών υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής του σημείου iii) για τα τεχνητά, και ιδιαιτέρως τροποποιημένα υδατικά συστήματα, με σκοπό την επίτευξη μιας καλής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων το αργότερο δεκαπέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8·

[...]

β) για τα υπόγεια ύδατα

- i) τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να προληφθεί ή να περιορισθεί η διοχέτευση ρύπων στα υπόγεια ύδατα και να προληφθεί η υποβάθμιση της κατάστασης όλων των συστημάτων των υπόγειων υδάτων, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παραγράφων 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο ι'·
- ii) τα κράτη μέλη προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα των υπόγειων υδάτων, διασφαλίζουν ισορροπία μεταξύ της άντλησης και της ανατροφοδότησης των υπόγειων υδάτων, με στόχο την επίτευξη καλής κατάστασης των υπόγειων υδάτων το αργότερο δεκαπέντε έτη από την ημερομηνία έναρξης

ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8 του παρόντος άρθρου, καθώς και με την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 11, παράγραφος 3, στοιχείο ι´.

[...]

[...]

4. Οι προθεσμίες που προβλέπονται στην παράγραφο 1 μπορούν να παρατείνονται για τη σταδιακή επίτευξη των στόχων για υδατικά συστήματα, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υποβαθμίζεται περαιτέρω η κατάσταση του πληττόμενου υδατικού συστήματος, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) τα κράτη μέλη διαπιστώνουν ότι δεν είναι ευλόγως δυνατόν να επιτευχθούν όλες οι απαιτούμενες βελτιώσεις της κατάστασης του υδατικού συστήματος εντός των προθεσμιών που καθορίζονται στην παράγραφο αυτή, για έναν τουλάχιστον από τους ακόλουθους λόγους:
 - i) η κλίμακα των απαιτούμενων βελτιώσεων δεν είναι, για τεχνικούς λόγους, δυνατόν να επιτευχθεί παρά μόνο σε χρονικά στάδια που υπερβαίνουν το χρονοδιάγραμμα·
 - ii) η ολοκλήρωση των βελτιώσεων εντός του χρονοδιαγράμματος θα ήταν δυσανάλογα δαπανηρή·
 - iii) οι φυσικές συνθήκες δεν επιτρέπουν έγκαιρες βελτιώσεις στην κατάσταση του υδατικού συστήματος·
- β) η παράταση της προθεσμίας και η αντίστοιχη αιτιολογία εκτίθενται ειδικά και επεξηγούνται στο σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού, που απαιτείται δυνάμει του άρθρου 13·
- γ) οι παρατάσεις περιορίζονται σε δύο το πολύ περαιτέρω ενημερώσεις του σχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού, εκτός από τις περιπτώσεις που οι φυσικές συνθήκες είναι τέτοιες ώστε οι στόχοι να μην είναι δυνατόν να επιτευχθούν εντός της περιόδου αυτής·
- δ) το σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού περιλαμβάνει περίληψη των μέτρων τα οποία απαιτούνται

σύμφωνα με το άρθρο 11 και τα οποία θεωρούνται αναγκαία για να φθάσουν προοδευτικά τα υδατικά συστήματα στην απαιτούμενη κατάσταση μέσα στην παραταθείσα προθεσμία, τους λόγους για οποιαδήποτε αξιοσημείωτη καθυστέρηση εφαρμογής των εν λόγω μέτρων και το αναμενόμενο χρονοδιάγραμμα για την εφαρμογή τους. Στις ενημερώσεις του σχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού περιλαμβάνονται μια επισκόπηση της εφαρμογής των μέτρων αυτών και μια περίληψη των τυχόν πρόσθετων μέτρων.

5. Τα κράτη μέλη μπορούν να επιδιώκουν περιβαλλοντικούς στόχους λιγότερο αυστηρούς από αυτούς που απαιτούνται δυνάμει της παραγράφου 1 για συγκεκριμένα υδατικά συστήματα, όταν επηρεάζονται τόσο από ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως ορίζεται σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, ή η φυσική τους κατάσταση είναι τέτοια ώστε η επίτευξη των στόχων αυτών να είναι ανέφικτη ή δυσανάλογα δαπανηρή, και εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) οι περιβαλλοντικές και κοινωνικοοικονομικές ανάγκες που εξυπηρετούνται από την ανθρώπινη αυτή δραστηριότητα δεν μπορούν να επιτευχθούν με άλλα μέσα τα οποία αποτελούν πολύ καλύτερη επιλογή για περιβαλλοντική πρακτική, η οποία δεν συνεπάγεται δυσανάλογο κόστος·
- β) τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν:
 - για τα επιφανειακά ύδατα, ότι επιτυγχάνεται το μέγιστο δυνατό οικολογικό δυναμικό και η καλύτερη δυνατή χημική κατάσταση, δεδομένων των επιπτώσεων που δεν θα μπορούσαν ευλόγως να έχουν αποφευχθεί λόγω της φύσεως της ανθρώπινης δραστηριότητας ή της ρύπανσης,
 - για τα υπόγεια ύδατα, τις όσο το δυνατόν λιγότερες μεταβολές στην καλή κατάσταση των υπόγειων υδάτων, δεδομένων των επιπτώσεων που δεν θα μπορούσαν ευλόγως να έχουν αποφευχθεί λόγω της φύσεως της ανθρώπινης δραστηριότητας ή της ρύπανσης·
- γ) δεν σημειώνεται περαιτέρω υποβάθμιση της κατάστασης του πληγέντος υδατικού συστήματος·
- δ) η καθιέρωση λιγότερο αυστηρών περιβαλλοντικών στόχων και η αντίστοιχη αιτιολογία εκτίθενται ειδικά στο σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού που επιβάλλει το άρθρο 13, οι δε στόχοι αυτοί αναθεωρούνται ανά εξαετία.

6. Προσωρινή υποβάθμιση της κατάστασης των υδατικών συστημάτων δεν συνιστά παράβαση των απαιτήσεων της παρούσας οδηγίας εάν οφείλεται σε περιστάσεις που απορρέουν από φυσικά αίτια ή από ανωτέρα βία και είναι εξαιρετικές ή δεν θα μπορούσαν ευλόγως να έχουν προβλεφθεί, ιδίως ακραίες πλημμύρες και παρατεταμένες ξηρασίες, ή εάν οφείλεται σε περιστάσεις λόγω ατυχημάτων οι οποίες δεν θα μπορούσαν ευλόγως να έχουν προβλεφθεί, εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) λαμβάνονται όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για να προληφθεί η περαιτέρω υποβάθμιση της κατάστασης και για να μην υπονομευθεί η επίτευξη των στόχων της παρούσας οδηγίας σε άλλα υδατικά συστήματα που δεν θίγονται από τις περιστάσεις αυτές·
- β) το σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού αναφέρει τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να κηρύσσονται οι απρόβλεπτες ή εξαιρετικές αυτές περιστάσεις, συμπεριλαμβανομένης της θέσπισης των κατάλληλων δεικτών·
- γ) τα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται στις εξαιρετικές αυτές περιστάσεις περιλαμβάνονται στο πρόγραμμα μέτρων και δεν θα υπονομεύσουν την αποκατάσταση της ποιότητας του υδατικού συστήματος μετά τη λήξη των περιστάσεων·
- δ) οι επιπτώσεις των εξαιρετικών περιστάσεων ή των περιστάσεων που δεν θα μπορούσαν ευλόγως να έχουν προβλεφθεί επισκοπούνται ετησίως και, με την επιφύλαξη των λόγων που εκτίθενται στην παράγραφο 4, στοιχείο α', έχουν ληφθεί όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για την ευλόγως ταχύτερη δυνατή αποκατάσταση του υδατικού συστήματος στην κατάσταση στην οποία βρισκόταν πριν από τις επιπτώσεις των περιστάσεων αυτών, και
- ε) η επόμενη ενημέρωση του σχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού περιλαμβάνει περίληψη των συνεπειών των περιστάσεων και των μέτρων που ελήφθησαν ή θα ληφθούν σύμφωνα με τα στοιχεία α' και δ'.

7. Τα κράτη μέλη δεν παραβιάζουν την παρούσα οδηγία εφόσον:

- η αδυναμία επίτευξης καλής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, καλής οικολογικής κατάστασης ή, κατά περίπτωση, καλού οικολογικού δυναμικού ή πρόληψης της υποβάθμισης της κατάστασης ενός συστήματος επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων, οφείλεται σε νέες τροποποιήσεις των φυσικών χαρακτηριστικών

του συστήματος επιφανειακών υδάτων ή σε μεταβολές της στάθμης των συστημάτων υπόγειων υδάτων, ή

- η αδυναμία πρόληψης της υποβάθμισης από την άριστη στην καλή κατάσταση ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων είναι αποτέλεσμα νέων ανθρώπινων δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης

και εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) λαμβάνονται όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων στην κατάσταση του υδατικού συστήματος·
- β) η αιτιολογία των τροποποιήσεων ή των μεταβολών εκτίθεται ειδικά στο σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού που επιβάλλει το άρθρο 13, οι δε στόχοι αναθεωρούνται ανά εξαετία·
- γ) οι λόγοι για τις τροποποιήσεις ή τις μεταβολές αυτές υπαγορεύονται επιτακτικά από το δημόσιο συμφέρον και/ή τα οφέλη για το περιβάλλον και την κοινωνία από την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στην παράγραφο 1 υπερκαλύπτονται από τα οφέλη των νέων τροποποιήσεων ή μεταβολών για την υγεία των ανθρώπων, για τη διαφύλαξη της ασφάλειάς τους ή για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και
- δ) οι ευεργετικοί στόχοι τους οποίους εξυπηρετούν αυτές οι τροποποιήσεις ή μεταβολές των υδάτινων συστημάτων δεν μπορούν για τεχνικούς λόγους ή λόγω υπέρμετρου κόστους, να επιτευχθούν με άλλα μέσα που συνιστούν πολύ καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.

8. Κατά την εφαρμογή των παραγράφων 3, 4, 5, 6 και 7 τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε η εφαρμογή να μην αποκλείει μονίμως ή να μην υπονομεύει την επίτευξη των στόχων της παρούσας οδηγίας σε άλλα υδατικά συστήματα της ίδιας περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού και να συμβαδίζει με την εφαρμογή άλλων κοινοτικών περιβαλλοντικών νομοθετημάτων.

9. Πρέπει να ληφθούν μέτρα για να διασφαλισθεί ότι η εφαρμογή των νέων διατάξεων, συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής των παραγράφων 3, 4, 5, 6 και 7 εγγυάται τουλάχιστον το ίδιο επίπεδο προστασίας με την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία.»

7 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 ορίζει:

«Κάθε κράτος μέλος εξασφαλίζει ότι, για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού ή για κάθε τμήμα διεθνούς περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού το οποίο βρίσκεται στο έδαφός του, αναλαμβάνεται:

- ανάλυση των χαρακτηριστικών της,
- επισκόπηση των επιπτώσεων των ανθρώπινων δραστηριοτήτων στην κατάσταση των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων, και
- οικονομική ανάλυση της χρήσης ύδατος,

σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές των παραρτημάτων II και III, και ότι θα έχει περατωθεί το αργότερο τέσσερα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.»

8 Το άρθρο 6, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν τη δημιουργία μητρώου ή μητρώων όλων των περιοχών που κείνται στο εσωτερικό κάθε περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού, οι οποίες έχουν χαρακτηριστεί ως χρήζουσες ειδικής προστασίας βάσει ειδικών διατάξεων της κοινοτικής νομοθεσίας για την προστασία των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων τους ή για τη διατήρηση των οικοτόπων και των ειδών που εξαρτώνται άμεσα από το νερό. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι το μητρώο θα έχει ολοκληρωθεί το αργότερο τέσσερα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.»

9 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της ίδιας οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη την αρχή της ανάκτησης του κόστους των υπηρεσιών ύδατος, συμπεριλαμβανομένου του κόστους για το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική ανάλυση που διεξάγεται σύμφωνα με το παράρτημα III, και ειδικότερα σύμφωνα με την αρχή “ο ρυπαίνων πληρώνει”.»

10 Το άρθρο 11, παράγραφος 7, της οδηγίας 2000/60 έχει ως εξής:

«Τα προγράμματα μέτρων καταρτίζονται το αργότερο εννέα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας και όλα τα μέτρα είναι έτοιμα προς εφαρμογή το αργότερο δώδεκα έτη μετά την ημερομηνία αυτή.»

11 Το άρθρο 13 της οδηγίας αυτής ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν ότι καταρτίζεται ένα σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού που ευρίσκεται εξ ολοκλήρου στο έδαφός τους.

[...]

4. Το σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού περιλαμβάνει τις πληροφορίες που εκτίθενται λεπτομερώς στο παράρτημα VII.

5. Τα σχέδια διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού μπορούν να συμπληρώνονται με την κατάρτιση λεπτομερέστερων προγραμμάτων και σχεδίων διαχείρισης ανά υπολεκάνη, τομέα, θέμα ή τύπο ύδατος, προκειμένου να αντιμετωπίζονται ειδικές πτυχές της διαχείρισης των υδάτων. Η εφαρμογή των μέτρων αυτών δεν απαλλάσσει τα κράτη μέλη από οιαδήποτε υποχρέωση έχουν δυνάμει του υπολοίπου κειμένου της παρούσας οδηγίας.

6. Τα σχέδια διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού δημοσιεύονται το αργότερο εννέα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας.

7. Τα σχέδια διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού αναθεωρούνται και ενημερώνονται, το αργότερο δεκαπέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας και, στη συνέχεια, ανά εξαετία.»

12 Το άρθρο 14 της εν λόγω οδηγίας έχει ως εξής:

«1. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην υλοποίηση της παρούσας οδηγίας, ιδίως δε στην εκπόνηση, την αναθεώρηση και την ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού. Τα κράτη μέλη, για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, δημοσιεύουν και θέτουν στη διάθεση του κοινού, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών, για τη διατύπωση παρατηρήσεων:

α) χρονοδιάγραμμα και πρόγραμμα εργασιών για την εκπόνηση του σχεδίου, συμπεριλαμβανομένης κατάστασης των ληπτέων μέτρων διαβουλεύσεων, τουλάχιστον τρία έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο·

β) ενδιάμεση επισκόπηση των σημαντικών ζητημάτων διαχείρισης των υδάτων που εντοπίστηκαν στη λεκάνη απορροής ποταμού,

τουλάχιστον δύο έτη πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο·

- γ) αντίγραφο του προσχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού, τουλάχιστον ένα έτος πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο.

Κατόπιν σχετικής αίτησης, παρέχεται πρόσβαση σε βοηθητικά έγγραφα και πληροφορίες που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση του προσχεδίου διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού.

2. Τα κράτη μέλη παρέχουν προθεσμία τουλάχιστον έξι μηνών για την υποβολή γραπτών παρατηρήσεων σχετικά με τα εν λόγω έγγραφα, προκειμένου να υπάρξει δυνατότητα ενεργού συμμετοχής και διαβουλεύσεων.

3. Οι παράγραφοι 1 και 2 εφαρμόζονται εξίσου στα ενημερωμένα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού.»

13 Το άρθρο 15 της ίδιας οδηγίας προβλέπει:

«1. Τα κράτη μέλη διαβιβάζουν αντίγραφα των σχεδίων διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού και όλων των επακόλουθων ενημερωμένων μορφών τους στην Επιτροπή και σε οιοδήποτε ενδιαφερόμενο κράτος μέλος εντός τριών μηνών από τη δημοσίευσή τους:

α) για τις περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού που ευρίσκονται εξ ολοκλήρου στο έδαφος ενός κράτους μέλους, όλα τα σχέδια διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού τα οποία καλύπτουν το εθνικό του έδαφος και έχουν δημοσιευθεί σύμφωνα με το άρθρο 13·

β) για τις διεθνείς περιοχές λεκάνης απορροής ποταμού, τουλάχιστον το μέρος των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμού που καλύπτει το έδαφος του κράτους μέλους.

2. Τα κράτη μέλη υποβάλλουν συνοπτικές εκθέσεις σχετικά με:

- τις αναλύσεις που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου 5, και
- τα προγράμματα παρακολούθησης που καταρτίζονται δυνάμει του άρθρου 8,

που αναλαμβάνονται για τους σκοπούς του πρώτου σχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού εντός τριών μηνών από την ολοκλήρωσή τους.

3. Τα κράτη μέλη, εντός τριών ετών από τη δημοσίευση κάθε σχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού ή την ενημέρωσή του βάσει του άρθρου 13, υποβάλλουν ενδιάμεση έκθεση στην οποία περιγράφεται η πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς την εφαρμογή του προβλεπόμενου προγράμματος μέτρων.»

- 14 Δυνάμει του άρθρου 24, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/60, τα κράτη μέλη όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την εν λόγω οδηγία το αργότερο στις 22 Δεκεμβρίου 2003 και να ενημερώσουν αμέσως την Επιτροπή σχετικά.

Η οδηγία 85/337

- 15 Το άρθρο 1 της οδηγίας 85/337 έχει ως εξής:

«1. Η παρούσα οδηγία αφορά την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον των σχεδίων δημόσιων και ιδιωτικών έργων που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

2. Κατά την έννοια της παρούσας οδηγίας, νοείται ως:

σχέδιο:

- η υλοποίηση κατασκευαστικών εργασιών ή άλλων εγκαταστάσεων ή έργων,
- άλλες επεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον ή το τοπίο, στις οποίες περιλαμβάνονται και οι επεμβάσεις που αφορούν την εκμετάλλευση των πόρων του εδάφους·

κύριος του έργου:

είτε ο υποβάλλων αίτηση για άδεια που αφορά σχέδιο ιδιωτικού έργου, είτε η δημόσια αρχή που αναλαμβάνει την πρωτοβουλία για ένα σχέδιο·

άδεια:

απόφαση της ή των αρμόδιων αρχών που δίνει το δικαίωμα στον κύριο του έργου να πραγματοποιήσει το σχέδιο·

κοινό:

ένα ή περισσότερα φυσικά ή νομικά πρόσωπα καθώς και, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία ή πρακτική, οι ενώσεις, οι οργανώσεις και οι ομάδες αυτών·

ενδιαφερόμενο κοινό:

το κοινό το οποίο θίγεται ή ενδέχεται να θιγεί ή του οποίου διακυβεύονται συμφέροντα από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2· για τους σκοπούς του παρόντος ορισμού, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις που προάγουν την προστασία του περιβάλλοντος και ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις οι οποίες καθορίζονται από την οικεία εθνική νομοθεσία, θεωρούνται ότι έχουν συμφέροντα.

[...]

5. Η παρούσα οδηγία δεν εφαρμόζεται στα σχέδια που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική εθνική νομοθετική πράξη, καθότι οι στόχοι που επιδιώκονται με την παρούσα οδηγία, συμπεριλαμβανομένης και της επιδιωκόμενης παροχής πληροφοριών, επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας.»

16 Το άρθρο 2, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«1. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τις απαραίτητες διατάξεις ώστε τα σχέδια που, ιδίως, λόγω της φύσης, του μεγέθους ή της θέσης τους, μπορούν να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, να υποβάλλονται σε εκτίμηση όσον αφορά τις επιπτώσεις τους πριν δοθεί η άδεια. [...]»

17 Το άρθρο 5, παράγραφος 3, της ίδιας οδηγίας προβλέπει:

«Οι πληροφορίες τις οποίες παρέχει ο κύριος του έργου, σύμφωνα με την παράγραφο 1, πρέπει να περιλαμβάνουν τουλάχιστον:

- περιγραφή του σχεδίου ως προς τη θέση, το σχεδιασμό και το μέγεθός του,
- περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν, να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντιμετωπισθούν οι σημαντικότερες δυσμενείς επιπτώσεις,
- τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που το σχέδιο προβλέπεται ότι θα έχει στο περιβάλλον,
- σύνοψη των κύριων εναλλακτικών λύσεων που μελετά ο κύριος του έργου και υπόδειξη των κύριων λόγων της επιλογής του, λαμβανομένων υπόψη των επιπτώσεων στο περιβάλλον,

- μη τεχνική περίληψη των πληροφοριών που αναφέρονται στις προηγούμενες περιπτώσεις.»

18 Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 85/337:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι αρχές τις οποίες ενδέχεται να αφορά το έργο, λόγω της ειδικής τους αρμοδιότητας επί θεμάτων περιβάλλοντος, να μπορούν να εκφράσουν γνώμη για τις πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου και για την αίτηση άδειας. Προς το σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη ορίζουν τις αρχές των οποίων πρέπει να ζητείται η γνώμη, εν γένει ή κατά περίπτωση. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται σύμφωνα με το άρθρο 5 διαβιβάζονται στις αρχές αυτές. Η διαδικασία γνωμοδότησης καθορίζεται από τα κράτη μέλη.

2. Το κοινό ενημερώνεται έγκαιρα, με ανακοινώσεις ή άλλα πρόσφορα μέσα, όπως τα ηλεκτρονικά μέσα όπου αυτά είναι διαθέσιμα, για τα ακόλουθα ζητήματα σε αρχικό στάδιο των διαδικασιών λήψης αποφάσεων σχετικά με το περιβάλλον που αναφέρονται στο άρθρο 2, παράγραφος 2, και, το αργότερο, μόλις καταστεί ευλόγως δυνατή η παροχή πληροφοριών:

- α) την αίτηση για συναίνεση ανάπτυξης·
- β) το γεγονός ότι το σχέδιο υπόκειται σε διαδικασία εκτίμησης των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και, ανάλογα με την περίπτωση, το γεγονός ότι έχει εφαρμογή το άρθρο 7·
- γ) λεπτομέρειες σχετικά με τις αρμόδιες αρχές που είναι υπεύθυνες για τη λήψη της απόφασης, τις αρχές από τις οποίες μπορούν να παρασχεθούν σχετικές πληροφορίες, και τις αρχές προς τις οποίες μπορούν να υποβληθούν παρατηρήσεις ή ερωτήματα καθώς και λεπτομέρειες του χρονοδιαγράμματος για τη διαβίβαση των παρατηρήσεων ή των ερωτημάτων·
- δ) τη φύση των πιθανών αποφάσεων ή, στην περίπτωση που υφίσταται, το σχέδιο απόφασης·
- ε) ένδειξη του κατά πόσον είναι διαθέσιμες οι πληροφορίες που συλλέγονται σύμφωνα με το άρθρο 5·
- στ) ένδειξη του χρονοδιαγράμματος και του τόπου παροχής των σχετικών πληροφοριών και των μέσων με τα οποία καθίστανται διαθέσιμες·
- ζ) λεπτομέρειες όσον αφορά τις ρυθμίσεις περί της συμμετοχής του κοινού κατά την παράγραφο 5 του παρόντος άρθρου.

3. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, σε εύλογο χρονικό διάστημα, τίθενται στη διάθεση του ενδιαφερόμενου κοινού τα εξής:
- α) κάθε πληροφορία που συλλέγεται σύμφωνα με το άρθρο 5·
 - β) σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, οι κύριες εκθέσεις και συμβουλές που παρέχονται στην αρμόδια αρχή ή αρχές κατά το χρόνο που το ενδιαφερόμενο κοινό ενημερώνεται σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου·
 - γ) σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 2003/4/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 28ης Ιανουαρίου 2003, σχετικά με την πρόσβαση του κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες [(ΕΕ L 41, σ. 26)], πληροφορίες, πλην εκείνων οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου, και έχουν σχέση με την απόφαση σύμφωνα με το άρθρο 8 και οι οποίες καθίστανται διαθέσιμες μόνο αφού έχει ενημερωθεί το ενδιαφερόμενο κοινό σύμφωνα με την παράγραφο 2 του παρόντος άρθρου.

[...]»

- 19 Το άρθρο 8 της εν λόγω οδηγίας προβλέπει:

«Τα αποτελέσματα των διαβουλεύσεων και οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται βάσει των άρθρων 5, 6 και 7 πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στο πλαίσιο της διαδικασίας χορήγησης άδειας.»

- 20 Το άρθρο 9, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Εφόσον ληφθεί απόφαση για τη χορήγηση ή απόρριψη συναίνεσης, η αρμόδια αρχή ή αρχές ενημερώνουν το κοινό σχετικά, σύμφωνα με τις ενδεδειγμένες διαδικασίες και θέτουν στη διάθεση του κοινού τις ακόλουθες πληροφορίες:

- το περιεχόμενο της απόφασης και τους όρους που ενδεχομένως τη συνοδεύουν,
- έχοντας εξετάσει τους προβληματισμούς και τις γνώμες που έχει εκφράσει το ενδιαφερόμενο κοινό, τους κύριους λόγους και τις εκτιμήσεις στους οποίους βασίστηκε η απόφαση, συμπεριλαμβανομένης της πληροφόρησης σχετικά με τη διαδικασία συμμετοχής του κοινού,

- περιγραφή οσάκις απαιτείται των κυρίων προς αποφυγή μέτρων, μείωση και, ει δυνατόν, αντιστάθμιση των κυριότερων δυσμενών συνεπειών.»

Η οδηγία 2001/42

21 Το άρθρο 2 της οδηγίας 2001/42 προβλέπει:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας:

- α) ως “σχέδια και προγράμματα” νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καθώς και οι τροποποιήσεις τους:
 - που εκπονούνται και/ή εγκρίνονται από μια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο ή που εκπονούνται από μια αρχή προκειμένου να εγκριθούν, μέσω νομοθετικής διαδικασίας, από το Κοινοβούλιο ή την Κυβέρνηση, και
 - που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων·

[...].»

22 Το άρθρο 3, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, πραγματοποιείται εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων για όλα τα σχέδια και προγράμματα:

- α) τα οποία εκπονούνται για τη γεωργία, δασοπονία, αλιεία, ενέργεια, βιομηχανία, μεταφορές, διαχείριση αποβλήτων, διαχείριση υδάτινων πόρων, τηλεπικοινωνίες, τουρισμό, χωροταξία ή χρήση του εδάφους και τα οποία καθορίζουν το πλαίσιο για μελλοντικές άδειες έργων που απαριθμούνται στα παραρτήματα I και II της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ, ή
- β) για τα οποία, λόγω των συνεπειών που ενδέχεται να έχουν σε ορισμένους τόπους, απαιτείται εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σύμφωνα με τα άρθρα 6 και 7 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ.»

Η οδηγία 92/43

23 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/43, «η παρούσα οδηγία συμβάλλει στο γενικό στόχο μιας διαρκούς ανάπτυξης δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη

διατήρηση της βιοποικιλότητας λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις. [...] η διατήρηση αυτής της βιοποικιλότητας ενδέχεται σε ορισμένες περιπτώσεις να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων».

24 Το άρθρο 2, παράγραφος 3, της εν λόγω οδηγίας ορίζει:

«Κατά τη λήψη μέτρων σύμφωνα με την παρούσα οδηγία, λαμβάνονται υπόψη οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές απαιτήσεις, καθώς και οι περιφερειακές και τοπικές ιδιομορφίες.»

25 Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Συνίσταται ένα συνεκτικό ευρωπαϊκό οικολογικό δίκτυο ειδικών ζωνών, επονομαζόμενο Natura 2000. Το δίκτυο αυτό, που αποτελείται από τους τόπους όπου ευρίσκονται τύποι φυσικών οικοτόπων που εμφανίζονται στο παράρτημα I και τους οικοτόπους των ειδών που εμφανίζονται στο παράρτημα II, πρέπει να διασφαλίζει την διατήρηση ή, ενδεχομένως, την αποκατάσταση σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, των τύπων φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων των οικείων ειδών στην περιοχή της φυσικής κατανομής των ειδών αυτών.

Το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει και τις ζώνες ειδικής προστασίας [(στο εξής: ΖΕΠ)] που έχουν ταξινομηθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις διατάξεις της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ [του Συμβουλίου, της 2ας Απριλίου 1979, περί της διατηρήσεως των αγρίων πτηνών (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 202)].»

26 Το άρθρο 4 της οδηγίας 92/43 ορίζει:

«1. Κάθε κράτος μέλος, βασιζόμενο στα κριτήρια που ορίζονται στο παράρτημα III (στάδιο 1) και στις σχετικές επιστημονικές πληροφορίες, προτείνει έναν κατάλογο τόπων, όπου υποδεικνύεται ποιοι τύποι φυσικών οικοτόπων από τους αναφερόμενους στο παράρτημα I και ποια τοπικά είδη από τα απαριθμούμενα στο παράρτημα II, απαντώνται στους εν λόγω τόπους. [...]

Ο κατάλογος διαβιβάζεται στην Επιτροπή μέσα σε μια τριετία από τη γνωστοποίηση της παρούσας οδηγίας ταυτόχρονα με τις πληροφορίες για κάθε τόπο. Οι πληροφορίες αυτές περιλαμβάνουν ένα χάρτη του τόπου, την ονομασία του, τη θέση του, την έκτασή του, καθώς και τα δεδομένα που προκύπτουν από την εφαρμογή των κριτηρίων του παραρτήματος III (στάδιο 1) και παρέχονται βάσει ενός εντύπου που καταρτίζει η Επιτροπή με τη διαδικασία του άρθρου 21.

2. Η Επιτροπή, βασιζόμενη στα κριτήρια του παραρτήματος III (στάδιο 2) και στα πλαίσια μιας από τις πέντε βιογεωγραφικές περιοχές που αναφέρονται στο στοιχείο γ', σημείο iii, του άρθρου 1 και του συνόλου του εδάφους που αναφέρεται στο άρθρο 2, παράγραφος 1, καταρτίζει, σε συμφωνία με καθένα από τα κράτη μέλη και βάσει των καταλόγων των κρατών μελών, σχέδιο καταλόγου τόπων κοινοτικής σημασίας όπου καθίστανται πρόδηλοι οι τόποι στους οποίους απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας.

[...]

Ο κατάλογος των τόπων των επιλεγμένων ως τόπων κοινοτικής σημασίας [TKΣ], στον οποίο καταδεικνύονται οι τόποι όπου απαντώνται ένας ή περισσότεροι τύποι φυσικών οικοτόπων προτεραιότητας ή ένα ή περισσότερα είδη προτεραιότητας καταρτίζεται από την Επιτροπή με την διαδικασία του άρθρου 21.

3. Ο προβλεπόμενος στην παράγραφο 2 κατάλογος καταρτίζεται μέσα σε μια εξαετία από την κοινοποίηση της παρούσας οδηγίας.

4. Όταν ένας τόπος κοινοτικής σημασίας [TKΣ], υπ' αυτή του την ιδιότητα, επιλέχθηκε δυνάμει της διαδικασίας της παραγράφου 2, το οικείο κράτος μέλος ορίζει τον εν λόγω τόπο ως ειδική ζώνη διατήρησης το ταχύτερο δυνατόν και, το αργότερο, μέσα σε μια εξαετία, καθορίζοντας τις προτεραιότητες σε συνάρτηση με τη σημασία των τόπων για τη διατήρηση ή την αποκατάσταση, σε ικανοποιητική κατάσταση διατήρησης, ενός τύπου φυσικών οικοτόπων του παραρτήματος I ή ενός είδους του παραρτήματος II και για τη συνεκτικότητα του Natura 2000, καθώς και σε συνάρτηση με τους κινδύνους υποβάθμισης ή καταστροφής που επαπειλούν τους εν λόγω τόπους.

5. Μόλις ένας τόπος εγγραφεί στον κατάλογο του τρίτου εδαφίου της δεύτερης παραγράφου, υπόκειται στις διατάξεις των παραγράφων 2, 3 και 4 του άρθρου 6.»

27 Το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της εν λόγω οδηγίας προβλέπει:

«2. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα ώστε στις ειδικές ζώνες διατήρησης να αποφεύγεται η υποβάθμιση των φυσικών οικοτόπων και των οικοτόπων ειδών, καθώς και οι ενοχλήσεις που έχουν επιπτώσεις στα είδη για τα οποία οι ζώνες έχουν ορισθεί, εφόσον οι ενοχλήσεις αυτές θα μπορούσαν να έχουν επιπτώσεις σημαντικές όσον αφορά τους στόχους της παρούσας οδηγίας.

3. Κάθε σχέδιο, μη άμεσα συνδεδóμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του τόπου, το οποίο όμως είναι δυνατόν να επηρεάζει σημαντικά τον εν λόγω τόπο, καθ'εαυτό ή από κοινού με άλλα σχέδια, εκτιμάται δεόντως ως προς τις επιπτώσεις του στον τόπο, λαμβανομένων υπόψη των στόχων διατήρησής του. Βάσει των συμπερασμάτων της εκτίμησης των επιπτώσεων στον τόπο και εξαιρουμένης της περίπτωσης των διατάξεων της παραγράφου 4, οι αρμόδιες εθνικές αρχές συμφωνούν για το οικείο σχέδιο μόνον αφού βεβαιωθούν ότι δεν θα παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου περί του οποίου πρόκειται και, ενδεχομένως, αφού εκφρασθεί πρώτα η δημόσια γνώμη.

4. Εάν, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να πραγματοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000. Το κράτος μέλος ενημερώνει την Επιτροπή σχετικά με τα αντισταθμιστικά μέτρα που έλαβε.

Όταν ο τόπος περί του οποίου πρόκειται είναι τόπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν μόνον επιχειρήματα σχετικά με την υγεία ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικά με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον, ή, κατόπιν γνωμοδότησεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί σημαντικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.»

28 Το άρθρο 7 της ίδιας οδηγίας έχει ως εξής:

«Οι υποχρεώσεις που πηγάζουν από τις παραγράφους 2, 3 και 4 του άρθρου 6 της παρούσας οδηγίας αντικαθιστούν τις υποχρεώσεις που πηγάζουν από την πρώτη πρόταση της παραγράφου 4 του άρθρου 4 της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ, όσον αφορά τις ζώνες που χαρακτηρίστηκαν δυνάμει της παραγράφου 1 του άρθρου 4 ή αναγνωρίστηκαν με ανάλογο τρόπο δυνάμει της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της εν λόγω οδηγίας, τούτο δε από την ημερομηνία θέσης σε εφαρμογή της παρούσας οδηγίας ή από την ημερομηνία της ταξινόμησης ή της αναγνώρισης εκ μέρους ενός κράτους μέλους δυνάμει της οδηγίας 79/409/ΕΟΚ εφόσον αυτή είναι μεταγενέστερη.»

Η οδηγία 79/409

29 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409 ορίζει:

«1. Για τα είδη που αναφέρονται στο παράρτημα I προβλέπονται μέτρα ειδικής διατηρήσεως, που αφορούν τον οικότοπό τους, για να εξασφαλισθεί η επιβίωση και η αναπαραγωγή των ειδών αυτών στη ζώνη εξαπλώσεώς τους.

[...]

Τα κράτη μέλη κατατάσσουν κυρίως σε ζώνες ειδικής προστασίας [ΖΕΠ] τα εδάφη τα πιο κατάλληλα, σε αριθμό και επιφάνεια, για τη διατήρηση των ειδών αυτών στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία έχει εφαρμογή η παρούσα οδηγία.

2. Ανάλογα μέτρα υιοθετούνται από τα κράτη μέλη για τα αποδημητικά είδη που δεν μνημονεύονται στο παράρτημα I, των οποίων η έλευση είναι τακτική, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες προστασίας στη γεωγραφική θαλάσσια και χερσαία ζώνη στην οποία εφαρμόζεται η παρούσα οδηγία, όσον αφορά τις περιοχές αναπαραγωγής, αλλαγής φτερώματος και διαχειμάσεως, και τις ζώνες όπου βρίσκονται οι σταθμοί κατά μήκος των οδών αποδημίας. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη αποδίδουν ιδιαίτερη σημασία στην προστασία των υγροτόπων, και ιδίως όσων έχουν διεθνή σπουδαιότητα.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 30 Η διαφορά της κύριας δίκης αφορά σχέδιο μερικής εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία (στο εξής: επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο). Το εν λόγω μεγάλης κλίμακας σχέδιο, το οποίο δεν αποσκοπεί μόνο στην κάλυψη των αρδευτικών αναγκών της Θεσσαλίας και στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και στην ύδρευση ορισμένων αστικών περιοχών στην εν λόγω περιφέρεια, έχει προκαλέσει έντονες αντιδράσεις. Έχουν ασκηθεί πολλές προσφυγές από περιβαλλοντικές οργανώσεις, διεθνείς μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς και από εμπλεκόμενους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, με αίτημα την ακύρωση των υπουργικών αποφάσεων με τις οποίες εγκρίθηκαν οι διαδοχικές εκδοχές του εν λόγω σχεδίου.
- 31 Οι περιβαλλοντικές παράμετροι για ορισμένα μεμονωμένα τεχνικά έργα, τα οποία εντάσσονται στο εν λόγω σχέδιο, είχαν αρχικώς εγκριθεί με αποφάσεις των αρμοδίων υπουργών της 9ης Οκτωβρίου 1991 και της 21ης Απριλίου 1992 και αφορούσαν τη σήραγγα εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, μήκους 18,5 χιλιομέτρων, καθώς και φράγματα και ταμιευτήρες ύδατος, μαζί με συναφή έργα.

- 32 Οι δύο αυτές υπουργικές αποφάσεις ακυρώθηκαν, αντιστοίχως, με τις αποφάσεις 2759/1994 και 2760/1994 του Συμβουλίου της Επικρατείας, με το σκεπτικό ότι δεν στηρίζονταν σε πλήρη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε ότι η εκτροπή μέρους των υδάτων του ποταμού Αχελώου προς τη θεσσαλική πεδιάδα συνιστούσε πολύπλοκο και ευρείας κλίμακας έργο, του οποίου οι συνολικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις δεν περιορίζονταν στο άθροισμα των αυστηρά τοπικών συνεπειών εκάστου μεμονωμένου έργου. Συνεπώς, για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των επιπτώσεων του οικείου σχεδίου, δεν αρκούσε η καταγραφή των περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθενός από τα επιμέρους τεχνικά έργα, αλλά απαιτούνταν η εκπόνηση συνολικής μελέτης, προς εξέταση και συνεκτίμηση τόσο των επιμέρους όσο και των απότερων περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- 33 Κατόπιν των ως άνω ακυρωτικών δικαστικών αποφάσεων, συντάχθηκε ενιαία μελέτη για όλα τα επιμέρους έργα που περιλαμβάνονται στο επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο. Εν συνεχεία, με κοινή υπουργική απόφαση της 15ης Δεκεμβρίου 1995, οι αρμόδιοι υπουργοί ενέκριναν τους περιβαλλοντικούς όρους όσον αφορά τη μερική εκτροπή του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία, καθώς και την κατασκευή και λειτουργία των συναφών τεχνικών έργων, στα οποία περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η κατασκευή υδροηλεκτρικών σταθμών. Εξάλλου, με άλλη υπουργική απόφαση, η ανώτατη επιτρεπόμενη εκτρεπόμενη ποσότητα ύδατος μειώθηκε από 1 100 σε 600 εκατομμύρια κυβικά μέτρα ετησίως.
- 34 Κατά των υπουργικών αυτών αποφάσεων ασκήθηκε αίτηση ακυρώσεως η οποία έγινε δεκτή με την απόφαση 3478/2000 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε ότι από τις διαπιστώσεις και αξιολογήσεις που περιλαμβάνονται στη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων (στο εξής: ΜΠΕ) συνάγεται ότι έγινε ενδελεχής και αρκούντως τεκμηριωμένη στάθμιση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των επίμαχων έργων σε σχέση με τις καλυπτόμενες από αυτά ανάγκες, στις οποίες καταλέγεται, ιδίως, η διατήρηση και ενίσχυση της παραγωγικής ικανότητας της θεσσαλικής πεδιάδας. Το Συμβούλιο της Επικρατείας έκρινε, όμως, περαιτέρω, ότι με τη μελέτη αυτή δεν εξετάστηκαν εναλλακτικές λύσεις ώστε να αποτραπεί η καταστροφή τουλάχιστον των πλέον αξιόλογων μνημείων της περιοχής. Ως εκ τούτου οι εν λόγω αποφάσεις ακυρώθηκαν στο σύνολό τους.
- 35 Μετά την έκδοση της ως άνω αποφάσεως του Συμβουλίου της Επικρατείας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Δημοσίων Έργων αποφάσισε την εκπόνηση «συμπληρωματικής μελέτης

περιβαλλοντικών επιπτώσεων της μερικής εκτροπής του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία». Όπως αναφέρεται στη μελέτη αυτή, η οποία συντάχθηκε το 2002, σκοπός της ήταν, ειδικότερα, η διερεύνηση ολοκληρωμένων εναλλακτικών σχημάτων εκτροπής, η παρουσίαση των νέων περιβαλλοντικών δεδομένων που έχουν εν τω μεταξύ προκύψει στις θιγόμενες από τα έργα περιοχές και η εξειδίκευση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και των επανορθωτικών μέτρων με βάση τις ειδικές τεχνικές μελέτες που έχουν εκπονηθεί στις περιοχές αυτές από το 1995, οπότε συντάχθηκε η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η εν λόγω συμπληρωματική μελέτη εγκρίθηκε με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού της 13ης Μαρτίου 2003.

- 36 Ακολούθως, οι αρμόδιοι υπουργοί εξέδωσαν την κοινή υπουργική απόφαση της 19ης Μαρτίου 2003, περί εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων για την κατασκευή και λειτουργία έργων μερικής εκτροπής του άνω ρου του Αχελώου ποταμού προς τη Θεσσαλία.
- 37 Οι υπουργικές αυτές αποφάσεις ακυρώθηκαν με την απόφαση 1688/2005 του Συμβουλίου της Επικρατείας. Με την απόφαση αυτή κρίθηκε, βάσει των τότε ισχυουσών διατάξεων του νόμου 1739/1987 (ΦΕΚ Α΄ 201/20.11.1987) και της οδηγίας 2000/60, ότι, σύμφωνα με την αρχή της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων, η εκτέλεση έργου αξιοποίησης υδάτινων πόρων επιτρέπεται μόνον εφόσον αυτό εντάσσεται σε πρόγραμμα βιώσιμης ανάπτυξης υδάτινων πόρων. Πλην όμως, τα επίμαχα έργα ουδέποτε εντάχθηκαν σε πρόγραμμα διαχείρισης υδάτινων πόρων, το οποίο άλλωστε δεν είχε καταρτισθεί. Συνεπεία της εν λόγω ακυρωτικής αποφάσεως, το Συμβούλιο της Επικρατείας ακύρωσε επίσης, με την απόφαση 1186/2006, την απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος της 18ης Μαρτίου 2005, με την οποία εγκρίθηκε το αποτέλεσμα του διαγωνισμού για το έργο «Αποπεράτωση Φράγματος Συκιάς».
- 38 Εν συνεχεία, στις 2 Αυγούστου 2006, εκδόθηκε ο νόμος 3481/2006 (ΦΕΚ Α΄ 162/2.8.2006) του οποίου τα άρθρα 9 και 13, που αφορούσαν την έγκριση του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου, κατατέθηκαν στο ελληνικό κοινοβούλιο ως τροπολογία στις 6 Ιουλίου 2006. Κατά το άρθρο 9 του νόμου αυτού, έως την έγκριση του Εθνικού Προγράμματος Διαχείρισης και Προστασίας του υδατικού δυναμικού της χώρας και των Σχεδίων Διαχείρισης των Περιφερειών, μπορούν να εγκρίνονται Σχέδια Διαχείρισης των υδάτων συγκεκριμένης λεκάνης απορροής ποταμού και επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος σε άλλη λεκάνη, τα σχέδια δε αυτά, προκειμένου για έργα μεγάλης κλίμακας ή εθνικής σημασίας, εγκρίνονται με νόμο. Με το άρθρο 13 του νόμου 3481/2006, αφενός, τα συναφή με το επίμαχο σχέδιο έργα

χαρακτηρίστηκαν ως έργα μεγάλης κλίμακας και εθνικής σημασίας και, αφετέρου, εγκρίθηκε το Σχέδιο Διαχείρισης των λεκανών απορροής των ποταμών Αχελώου και Πηνειού, καθώς και οι περιβαλλοντικοί όροι για την κατασκευή και λειτουργία των επίμαχων έργων.

39 Κατά το άρθρο 13, παράγραφος 4, του νόμου 3481/2006, επιτρέπεται, σύμφωνα με το σχέδιο διαχείρισης και τους περιβαλλοντικούς όρους που έχουν εγκριθεί κατά την παράγραφο 3, η λειτουργία ή η ολοκλήρωση της κατασκευής των δημοσίων έργων και των έργων της εταιρείας Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), τα οποία δημοπρατήθηκαν και κατασκευάστηκαν ή βρίσκονται στο στάδιο κατασκευής και αφορούν έργα εκτροπής του άνω ρου του ποταμού Αχελώου προς τη Θεσσαλία και έργα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Βάσει της τελευταίας αυτής διατάξεως, δόθηκε στην ανάδοχο εταιρεία εντολή να συνεχίσει τις εργασίες που είχαν διακοπεί μετά την έκδοση της αποφάσεως περί ακυρώσεως της αναθέσεως του έργου.

40 Οι αιτούντες της κύριας δίκης ζητούν την ακύρωση συνολικά του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου. Οι αιτήσεις ακυρώσεως στρέφονται τόσο κατά του άρθρου 13 του νόμου 3481/2006 όσο και κατά των συναφών διοικητικών πράξεων. Το Συμβούλιο της Επικρατείας επισημαίνει ότι τόσο οι πράξεις εγκρίσεως των περιβαλλοντικών όρων όσο και οι πράξεις δυνάμει των οποίων εκτελέστηκαν τα τεχνικά έργα που εντάσσονται στο εν λόγω σχέδιο είχαν ακυρωθεί με αποφάσεις του εν λόγω δικαστηρίου πριν την έναρξη ισχύος του νόμου 3481/2006. Επομένως, κατά το αιτούν δικαστήριο, διά του προαναφερθέντος σχεδίου διαχείρισης, το οποίο εγκρίθηκε βάσει του άρθρου 9 του εν λόγω νόμου, επιχειρείται η αναβίωση των πράξεων αυτών. Ως εκ τούτου, το κύριο ζήτημα που τίθεται στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης συνίσταται στο αν οι διατάξεις των άρθρων 9 και 13 του εν λόγω νόμου είναι συμβατές με το δίκαιο της Ένωσης.

41 Στο πλαίσιο αυτό, το Συμβούλιο της Επικρατείας αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Με τη διάταξη του άρθρου 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ [...] τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισης υδάτινων πόρων ή θεσπίζεται μέχρι την ανωτέρω ημερομηνία ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της ως άνω οδηγίας;

- 2) Σε περίπτωση που το Δικαστήριο [...] κρίνει ότι με την ως άνω διάταξη της οδηγίας τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισεως υδάτινων πόρων, θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Εθνική ρύθμιση με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των Περιοχών Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ) εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, είναι σύμφωνη με τις διατάξεις των άρθρων 2, 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ, δεδομένου μάλιστα ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 15, της ως άνω οδηγίας, βασική μονάδα διαχείρισεως της ΛΑΠ είναι η ΠΛΑΠ, στην οποία ανήκει;

- 3) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Κατά την έννοια των άρθρων 2, 3, 5, 6, 9, 13 και 15 της οδηγίας 2000/60/ΕΚ επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε γειτονική ΠΛΑΠ; Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ο σκοπός αυτής της μεταφοράς μπορεί να είναι μόνο η κάλυψη αναγκών ύδρευσης ή μπορεί επίσης να εξυπηρετούνται η άρδευση και η παραγωγή ενέργειας; Σε κάθε περίπτωση απαιτείται, κατά την έννοια των ως άνω διατάξεων της [εν λόγω] οδηγίας, να έχει κριθεί αιτιολογημένα από τη Διοίκηση και επί τη βάση της αναγκαίας επιστημονικής μελέτης, ότι η ΠΛΑΠ υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες που έχει για ύδρευση, άρδευση κ.λπ. με τους δικούς της υδάτινους πόρους;

- 4) Σε περίπτωση που το Δικαστήριο [...] κρίνει, ως προς το ερώτημα υπό στοιχείο 1, ότι με τη διάταξη του άρθρου 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ δεν τίθεται απλώς ένα απώτατο χρονικό όριο (22.12.2009) για την κατάρτιση των σχεδίων διαχείρισεως υδάτινων πόρων, αλλά θεσπίζεται ειδική προθεσμία μεταφοράς των σχετικών διατάξεων των άρθρων 3, 4, 5, 6, 9, 13 και 15 της εν λόγω οδηγίας θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Εθνική ρύθμιση, θεσπιζόμενη εντός της ανωτέρω ειδικής προθεσμίας μεταφοράς, με την οποία επιτρέπεται η μεταφορά ύδατος από συγκεκριμένη Λεκάνη Απορροής Ποταμού (ΛΑΠ) σε άλλη ΛΑΠ, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια των

Περιοχών Λεκάνης Απορροής Ποταμού (ΠΛΑΠ), εντός των οποίων βρίσκονται οι ΛΑΠ, από και προς τις οποίες θα γίνει μεταφορά ύδατος, θέτει, άνευ ετέρου, σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της εν λόγω οδηγίας ή πρέπει για να εκτιμηθεί το ζήτημα, αν τίθεται σε κίνδυνο το χρήσιμο αποτέλεσμα της οδηγίας, να ληφθούν υπόψη κριτήρια, όπως η κλίμακα των προβλεπομένων επεμβάσεων και οι σκοποί της μεταφοράς ύδατος;

- 5) Νομοθετική ρύθμιση η οποία θεσπίζεται από εθνικό κοινοβούλιο και με την οποία εγκρίνονται σχέδια διαχείρισεως ΛΑΠ χωρίς να προβλέπεται, από τους κρίσιμους εθνικούς κανόνες, στάδιο διαβουλεύσεως με το κοινό στη διαδικασία ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου και χωρίς να προκύπτει από τα στοιχεία του φακέλου ότι τηρήθηκε η προβλεπόμενη στην οδηγία [2000/60] διαδικασία διαβουλεύσεως ενώπιον της Διοικήσεως είναι σύμφωνη με τις ρυθμίσεις των άρθρων 13, 14 και 15 της [εν λόγω] οδηγίας που αφορούν στις διαδικασίες ενημέρωσης, διαβούλευσης και συμμετοχής του κοινού;
- 6) Κατά την έννοια της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ [...], Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων που αφορά στην κατασκευή φραγμάτων και στη μεταφορά ύδατος και που εισήχθη προς έγκριση ενώπιον του εθνικού κοινοβουλίου μετά από τη δικαστική ακύρωση της πράξεως, με την οποία είχε ήδη εγκριθεί και για την οποία είχε ήδη τηρηθεί η διαδικασία δημοσιότητας, χωρίς να τηρηθεί εκ νέου η διαδικασία αυτή, καλύπτει τις απαιτήσεις των διατάξεων των άρθρων 1, 2, 5, 6, 8 και 9 της οδηγίας [αυτής] για ενημέρωση και συμμετοχή του κοινού;
- 7) Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/ΕΚ [...] σχέδιο εκτροπής ποταμού, το οποίο:
 - α) αφορά στην κατασκευή φραγμάτων και στη μεταφορά ύδατος από μια ΠΛΑΠ σε άλλη,
 - β) εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2000/60/ΕΚ,
 - γ) αφορά σε έργα της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ,
 - δ) ενδέχεται να έχει περιβαλλοντικές επιπτώσεις σε περιοχές της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ [...];
- 8) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Κατά την έννοια του άρθρου 13, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/42/EK, μπορούν να θεωρηθούν ως τυπικές προπαρασκευαστικές πράξεις που εκδόθηκαν πριν από τις 21 Ιουλίου 2004, έτσι ώστε να μην υφίσταται υποχρέωση για εκπόνηση μελέτης στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης, πράξεις που αφορούσαν το επίμαχο έργο και έχουν ακυρωθεί αναδρομικώς με δικαστικές αποφάσεις;

- 9) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Κατά την έννοια του άρθρου 11, παράγραφος 2, της οδηγίας 2001/42/EK, σε περίπτωση που σχέδιο εμπίπτει ταυτόχρονα στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας, καθώς και σε αυτό των οδηγιών 2000/60/EK και 85/337/EK που, επίσης, απαιτούν την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων του έργου, αρκούν για την τήρηση των απαιτήσεων της οδηγίας 2001/42/EK οι μελέτες που έχουν εκπονηθεί, με βάση τα οριζόμενα στις οδηγίες 2000/60/EK και 85/337/EK, ή θα πρέπει να εκπονηθεί αυτοτελής μελέτη στρατηγικής περιβαλλοντικής εκτίμησης;

- 10) Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ [...], οι περιοχές που περιλαμβάνονταν στους εθνικούς καταλόγους των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) και, τελικώς, συμπεριελήφθησαν στον κοινοτικό κατάλογο των ΤΚΣ, καταλαμβάνονταν από την προστασία της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, πριν από τον χρόνο δημοσιεύσεως της 2006/613/ΕΚ απόφασης της Επιτροπής της 19ης Ιουλίου 2006, με την οποία εγκρίθηκε ο κατάλογος των προστατευόμενων ΤΚΣ για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή [(ΕΕ L 259, σ. 1)];
- 11) Είναι δυνατόν, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την πραγμάτωση σχεδίου εκτροπής ύδατος, μη άμεσα συνδεόμενου ή αναγκαίου για τη διατήρηση περιοχής που εντάσσεται σε Ζώνη Ειδικής Προστασίας, όταν σε όλες τις μελέτες που περιλαμβάνονται στον φάκελο του έργου αυτού διαπιστώνεται η παντελής έλλειψη στοιχείων ή η απουσία αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής;
- 12) Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, λόγοι κυρίως αρδευτικοί και δευτερευόντως υδρευτικοί, για τους οποίους επιχειρείται σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν το επιτακτικό δημόσιο

συμφέρον που απαιτεί η οδηγία [αυτή], προκειμένου να επιτραπεί η διενέργεια του έργου αυτού, παρ' όλες τις αρνητικές επιπτώσεις του στις προστατευόμενες από την [εν λόγω] οδηγία περιοχές;

- 13) Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως στο προηγούμενο ερώτημα, θα πρέπει, περαιτέρω, να υποβληθεί το εξής προδικαστικό ερώτημα:

Για τον καθορισμό της επάρκειας των αντισταθμιστικών μέτρων που είναι αναγκαία, προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής μιας περιοχής Natura 2000, η οποία βλάπτεται από σχέδιο εκτροπής ύδατος, είναι, κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ληπτέα υπ' όψιν κριτήρια, όπως το εύρος της ως άνω εκτροπής και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται;

- 14) Κατά την έννοια των άρθρων 3, 4 και 6 της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ, ερμηνευομένων υπό το φως της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ, δύνανται οι αρμόδιες εθνικές αρχές να παράσχουν άδεια για την πραγμάτωση σχεδίου εκτροπής ύδατος εντός περιοχής Natura 2000, μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση της συνοχής της περιοχής αυτής, όταν από τη [ΜΠΕ] του εν λόγω σχεδίου προκύπτει ότι αυτό θα έχει ως συνέπεια την μετατροπή φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 42 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν με τη διάταξη του άρθρου 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60 τίθεται απλώς ένα όριο για την κατάρτιση των σχεδίων διαχειρίσεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού ή αν θεσπίζεται επίσης ειδική προθεσμία μεταφοράς ορισμένων διατάξεων των άρθρων 3 έως 6, 9, 13 και 15 της εν λόγω οδηγίας.
- 43 Κατά το άρθρο 24, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 2000/60, τα κράτη μέλη όφειλαν να θέσουν σε ισχύ τις αναγκαίες νομοθετικές, κανονιστικές και διοικητικές διατάξεις για να συμμορφωθούν προς την εν λόγω οδηγία το αργότερο στις 22 Δεκεμβρίου 2003.

- 44 Το γεγονός ότι το άρθρο 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60 διευκρινίζει ότι τα σχέδια διαχείρισεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού δημοσιεύονται το αργότερο εννέα έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της οδηγίας, ήτοι μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου 2009, δεν επηρεάζει την προθεσμία για τη μεταφορά της οδηγίας αυτής που προβλέπεται από το άρθρο της 24, παράγραφος 1.
- 45 Συγκεκριμένα, το άρθρο 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60 δεν αφορά την προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας, αλλά θέτει απλώς μια προθεσμία για την εφαρμογή ενός από τα μέτρα που τα κράτη μέλη υποχρεούνται να λάβουν κατ' εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας, μετά τη μεταφορά της στην εθνική έννομη τάξη.
- 46 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, παραλείποντας από την εθνική νομοθετική ρύθμιση που ίσχυε τον Σεπτέμβριο του 2004 τους ορισμούς των εννοιών που περιλαμβάνονται στο άρθρο 2 της οδηγίας 2000/60 και τις προθεσμίες εντός των οποίων πρέπει να τηρηθούν τα πρότυπα ποιότητας του ύδατος, οι οποίες ορίζονται στα άρθρα 4 έως 6 και 8 της ίδιας οδηγίας, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 2 της οδηγίας, σε συνδυασμό με τις τελευταίες αυτές διατάξεις, δεν τέθηκαν σε εφαρμογή με τη δέουσα δεσμευτική ισχύ (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 30ής Νοεμβρίου 2006, C-32/05, Επιτροπή κατά Λουξεμβούργου, Συλλογή 2006, σ. I-11323, σκέψεις 16, 17 και 65).
- 47 Κατόπιν των ανωτέρω, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι τα άρθρα 13, παράγραφος 6, και 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 έχουν την έννοια ότι ορίζουν, αντιστοίχως, την 22α Δεκεμβρίου 2009 ως ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας που τάσσεται στα κράτη μέλη για τη δημοσίευση των σχεδίων διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού και την 22α Δεκεμβρίου 2003 ως ημερομηνία εκπνοής της απώτατης προθεσμίας που έχουν στη διάθεσή τους τα κράτη μέλη για τη μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη της οδηγίας και, ιδίως, των άρθρων της 3 έως 6, 9, 13 και 15.

Επί του δεύτερου, του τρίτου και του τέταρτου ερωτήματος

- 48 Με το δεύτερο, το τρίτο και το τέταρτο ερώτημα, τα οποία πρέπει να εξεταστούν από κοινού, το αιτούν δικαστήριο ζητεί καταρχάς να διευκρινιστεί αν η οδηγία 2000/60 έχει την έννοια ότι απαγορεύει εθνική ρύθμιση με την οποία επιτρέπεται, πριν τις 22 Δεκεμβρίου 2009, η μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη απορροής ποταμού ή από μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού σε άλλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, όταν δεν έχουν

ακόμη εκπονηθεί, από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, τα σχέδια διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού. Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η μεταφορά αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο για την κάλυψη αναγκών ύδρευσης ή και για την άρδευση και την παραγωγή ενέργειας. Τέλος, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν η συμβατότητα της μεταφοράς αυτής με την εν λόγω οδηγία προϋποθέτει ότι η λεκάνη απορροής ποταμού ή η περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού υποδοχής αδυνατεί να καλύψει με τους δικούς της υδάτινους πόρους τις ανάγκες που έχει για ύδρευση, άρδευση και παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας.

- 49 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, αφενός, ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο, καθόσον αφορά τη μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη απορροής ποταμού ή από μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού σε άλλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, ενδέχεται, όπως υπογράμμισε η γενική εισαγγελέας με τα σημεία 66 και 67 των προτάσεών της, να είναι ασυμβίβαστο προς τους περιβαλλοντικούς σκοπούς που προβλέπονται από το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60.
- 50 Αφετέρου, πρέπει να υπομνησθεί ότι το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο εγκρίθηκε από τον Έλληνα νομοθέτη στις 2 Αυγούστου 2006.
- 51 Όσον αφορά το ζήτημα αν το οικείο κράτος μέλος υπείχε, ήδη κατά τον χρόνο της εγκρίσεως του εν λόγω σχεδίου, υποχρέωση σεβασμού των περιβαλλοντικών σκοπών του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60, πρέπει να υπομνησθεί ότι η εν λόγω διάταξη προβλέπει ότι, όσον αφορά τα επιφανειακά και τα υπόγεια ύδατα, τα κράτη μέλη θεσπίζουν τα κατάλληλα μέτρα διατηρήσεως προκειμένου να καταστούν λειτουργικά τα προγράμματα για τη λήψη μέτρων που καθορίζονται στα σχέδια διαχείρισεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού.
- 52 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 συνδέει, επομένως, τα κατάλληλα μέτρα διατηρήσεως που τα κράτη μέλη υποχρεούνται να θεσπίσουν δυνάμει της εν λόγω διατάξεως με την προηγούμενη ύπαρξη σχεδίου διαχείρισεως για την οικεία περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού.
- 53 Κατά συνέπεια, η οδηγία 2000/60 δεν απαγορεύει κατ' αρχήν τη μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη απορροής ποταμού ή από μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού σε άλλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού πριν τη δημοσίευση των σχεδίων διαχείρισεως των οικείων περιοχών λεκάνης απορροής

ποταμού, η οποία δημοσίευση πάντως πρέπει, σύμφωνα με το άρθρο 13, παράγραφος 6, της εν λόγω οδηγίας, να πραγματοποιηθεί το αργότερο μέχρι τις 22 Δεκεμβρίου 2009.

- 54 Εντούτοις δεν αμφισβητείται ότι, κατά τον χρόνο της εγκρίσεως του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου, τα σχέδια διαχειρίσεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού σχετικά με τις λεκάνες απορροής ποταμού τις οποίες αφορούσε το επίμαχο σχέδιο δεν είχαν καταρτιστεί (βλ. απόφαση της 19ης Απριλίου 2012, C-297/11, Επιτροπή κατά Ελλάδα, σκέψη 17).
- 55 Επομένως, κατά την ημερομηνία εγκρίσεως του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου, η Ελληνική Δημοκρατία δεν υποχρεούνταν να έχει καταρτίσει τα σχέδια διαχειρίσεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού τις οποίες αφορούσε το επίμαχο σχέδιο. Συγκεκριμένα, μολονότι η προθεσμία μεταφοράς στην εθνική έννομη τάξη της οδηγίας 2000/60, όπως καθορίζεται στο άρθρο 24, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας, είχε παρέλθει, εντούτοις η προθεσμία του άρθρου 13, παράγραφος 6, της ίδιας οδηγίας για τη δημοσίευση των σχεδίων διαχειρίσεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού δεν είχε ακόμη παρέλθει.
- 56 Ως εκ τούτου, το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο, όπως αυτό εγκρίθηκε από τον Έλληνα νομοθέτη στις 2 Αυγούστου 2006, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια διαχειρίσεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού σχετικά με τις λεκάνες απορροής ποταμού τις οποίες αυτό αφορούσε, δεν ενέπιπτε στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60.
- 57 Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, κατά τη διάρκεια της προθεσμίας μεταφοράς μιας οδηγίας τα κράτη μέλη αποδέκτες της οφείλουν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει η οδηγία αυτή. Μια τέτοια υποχρέωση αποχής, η οποία επιβάλλεται σε όλες τις εθνικές αρχές, πρέπει να νοηθεί ως καλύπτουσα τη λήψη οποιουδήποτε μέτρου, γενικού ή ειδικού, ικανού να προκαλέσει έναν τέτοιο κίνδυνο (βλ. αποφάσεις της 18ης Δεκεμβρίου 1997, C-129/96, *Inter-Environnement Wallonie*, Συλλογή 1997, σ. I-7411, σκέψη 45, καθώς και της 26ης Μαΐου 2011, C-165/09 έως C-167/09, *Stichting Natuur en Milieu* κ.λπ., που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 78 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).
- 58 Η εν λόγω υποχρέωση αποχής επιβάλλεται στα κράτη μέλη, βάσει της συνδυασμένης εφαρμογής των άρθρων 10, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ και

249, τρίτο εδάφιο, ΕΚ, επίσης στην περίπτωση που προβλέπεται μεταβατική περίοδος κατά τη διάρκεια της οποίας επιτρέπεται στα κράτη μέλη να συνεχίσουν να εφαρμόζουν τα εθνικά τους συστήματα, έστω και αν δεν είναι σύμφωνα με την οδηγία για την οποία πρόκειται (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση Stichting Natuur en Milieu κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 79 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

- 59 Το ίδιο ισχύει στην περίπτωση που μια οδηγία, όπως η οδηγία 2000/60, προβλέπει μεταβατική περίοδο κατά τη διάρκεια της οποίας τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να λάβουν όλα τα προβλεπόμενα από την οδηγία μέτρα.
- 60 Επομένως, ακόμη και πριν τις 22 Δεκεμβρίου 2009, ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας που το άρθρο 13, παράγραφος 6, της οδηγίας 2000/60 τάσσει στα κράτη μέλη για τη δημοσίευση των σχεδίων διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού, τα κράτη μέλη όφειλαν να απέχουν από τη θέσπιση διατάξεων ικανών να θέσουν σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη του αποτελέσματος που επιδιώκει το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας.
- 61 Ειδικότερα, όσον αφορά τους περιβαλλοντικούς σκοπούς του άρθρου 4 της οδηγίας 2000/60, υπογραμμίζεται ότι κατά την παράγραφο 1, στοιχείο α', περίπτωση ii, του άρθρου αυτού, τα κράτη μέλη «προστατεύουν, αναβαθμίζουν και αποκαθιστούν όλα τα συστήματα των επιφανειακών υδάτων, [...] με σκοπό την επίτευξη μιας καλής κατάστασης των επιφανειακών υδάτων το αργότερο δεκαπέντε έτη μετά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της παρούσας οδηγίας, σύμφωνα με τις διατάξεις του παραρτήματος V, με την επιφύλαξη της εφαρμογής των παρατάσεων που καθορίζονται σύμφωνα με την παράγραφο 4 και της εφαρμογής των παραγράφων 5, 6 και 7 και με την επιφύλαξη της παραγράφου 8».
- 62 Η επίτευξη του σκοπού αυτού δεν πρέπει, υπό ορισμένες επιφυλάξεις, να τίθεται σε κίνδυνο από κάποιο εθνικό μέτρο, ακόμη και αν το μέτρο αυτό είχε θεσπιστεί πριν τις 22 Δεκεμβρίου 2009.
- 63 Ελλείψει οποιουδήποτε στοιχείου της υποβληθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας το οποίο να εμπίπτει στις περιπτώσεις του άρθρου 4, παράγραφοι 4 έως 6, της οδηγίας 2000/60, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 7, της εν λόγω οδηγίας:

«Τα κράτη μέλη δεν παραβιάζουν την παρούσα οδηγία εφόσον:

- η αδυναμία επίτευξης καλής κατάστασης των υπόγειων υδάτων, καλής οικολογικής κατάστασης [...] ή πρόληψης της

υποβάθμισης της κατάστασης ενός συστήματος επιφανειακών ή υπόγειων υδάτων, οφείλεται σε νέες τροποποιήσεις των φυσικών χαρακτηριστικών του συστήματος επιφανειακών υδάτων ή σε μεταβολές της στάθμης των συστημάτων υπόγειων υδάτων, ή

- η αδυναμία πρόληψης της υποβάθμισης από την άριστη στην καλή κατάσταση ενός συστήματος επιφανειακών υδάτων είναι αποτέλεσμα νέων ανθρώπινων δραστηριοτήτων βιώσιμης ανάπτυξης

και εφόσον πληρούνται όλες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) λαμβάνονται όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για το μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων στην κατάσταση του υδατικού συστήματος·
- β) η αιτιολογία των τροποποιήσεων ή των μεταβολών εκτίθεται ειδικά στο σχέδιο διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού που επιβάλλει το άρθρο 13, οι δε στόχοι αναθεωρούνται ανά εξαετία·
- γ) οι λόγοι για τις τροποποιήσεις ή τις μεταβολές αυτές υπαγορεύονται επιτακτικά από το δημόσιο συμφέρον και/ή τα οφέλη για το περιβάλλον και την κοινωνία από την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στην παράγραφο 1 υπερκαλύπτονται από τα οφέλη των νέων τροποποιήσεων ή μεταβολών για την υγεία των ανθρώπων, για τη διαφύλαξη της ασφάλειάς τους ή για τη βιώσιμη ανάπτυξη και
- δ) οι ευεργετικοί στόχοι τους οποίους εξυπηρετούν αυτές οι τροποποιήσεις ή μεταβολές των υδάτινων συστημάτων δεν μπορούν για τεχνικούς λόγους ή λόγω υπέρμετρου κόστους, να επιτευχθούν με άλλα μέσα που συνιστούν πολύ καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.»

64 Μολονότι είναι αληθές ότι, όπως διαπιστώνεται με τη σκέψη 56 της παρούσας αποφάσεως, η εν λόγω παράγραφος 7 δεν έχει εφαρμογή, αυτή καθεαυτή, σε ένα σχέδιο έργων το οποίο εγκρίθηκε στις 2 Αυγούστου 2006, χωρίς να έχουν ακόμη εκπονηθεί τα σχέδια διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού σχετικά με τις λεκάνες απορροής ποταμού τις οποίες αφορά το σχέδιο αυτό, εντούτοις το εν λόγω σχέδιο δεν πρέπει να υπόκειται σε αυστηρότερες προϋποθέσεις απ' ό,τι αν είχε εγκριθεί μετά την ημερομηνία κατά την οποία το άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60 κατέστη εφαρμοστέο επ' αυτού.

- 65 Στην περίπτωση τέτοιου σχεδίου, τα κριτήρια και οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από το άρθρο 4, παράγραφος 7, της οδηγίας 2000/60 μπορούν, κατ' ουσίαν, να εφαρμοστούν κατ' αναλογία και ενδεχομένως, *mutatis mutandis*, ως μέγιστοι δυνατοί περιορισμοί στο σχέδιο αυτό.
- 66 Πάντως, όπως αναφέρεται στην αιτιολογική σκέψη 15 της εν λόγω οδηγίας, η ύδρευση συνιστά υπηρεσία κοινής ωφέλειας. Όσον αφορά την άρδευση και την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, από το άρθρο 4, παράγραφος 3, στοιχείο α', περίπτωση iii, της ίδιας οδηγίας προκύπτει ότι, καταρχήν, αυτές ικανοποιούν επίσης το δημόσιο συμφέρον.
- 67 Εν συνεχεία, ένα σχέδιο όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο δεν υπάγεται στο άρθρο 4 της οδηγίας 2000/60 και το οποίο θα μπορούσε να έχει ως προς τα ύδατα τις αρνητικές συνέπειες που αναφέρονται στην παράγραφο 7 του εν λόγω άρθρου, θα μπορούσε να εγκριθεί, αν τουλάχιστον:
- λαμβάνονταν όλα τα πρακτικώς εφικτά μέτρα για τον μετριασμό των αρνητικών συνεπειών στην κατάσταση του υδατικού συστήματος·
 - η αιτιολογία των τροποποιήσεων ή των μεταβολών εκτίθετο ειδικά·
 - το σχέδιο αυτό υπαγορευόταν από δημόσιο συμφέρον συνιστάμενο ιδίως στην ύδρευση, στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας ή στην άρδευση και/ή αν τα οφέλη για το περιβάλλον και την κοινωνία από την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στην παράγραφο 1 του άρθρου υπερκαλύπτονταν από τα οφέλη του σχεδίου αυτού για την υγεία των ανθρώπων, για τη διαφύλαξη της ασφάλειάς τους ή για τη βιώσιμη ανάπτυξη, και
 - τέλος, οι χρήσιμοι στόχοι τους οποίους επιδιώκει το σχέδιο αυτό δεν μπορούσαν, για τεχνικούς λόγους ή λόγω υπέρμετρου κόστους, να επιτευχθούν με άλλα μέσα τα οποία θα συνιστούσαν σαφώς καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.
- 68 Μολονότι το γεγονός ότι η λεκάνη απορροής ποταμού ή η περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες της για ύδρευση, άρδευση ή παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με τους δικούς της υδάτινους πόρους μπορεί ασφαλώς να δικαιολογήσει, υπό το πρίσμα της οδηγίας 2000/60, μεταφορά ύδατος, όπως αυτή για την οποία πρόκειται στο πλαίσιο του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου,

εντούτοις, δεν προκύπτει ότι η εν λόγω μεταφορά μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο για λόγους αναγόμενους στην αδυναμία αυτή. Συγκεκριμένα, ακόμη και αν δεν υφίσταται τέτοια αδυναμία, δεν αποκλείεται, πάντως, η εν λόγω μεταφορά ύδατος να θεωρηθεί ως πληρούσα τις προϋποθέσεις που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη και, ιδίως, αφενός, την προϋπόθεση που απαιτεί η μεταφορά ύδατος να υπαγορεύεται από το δημόσιο συμφέρον και/ή τα οφέλη για το περιβάλλον και την κοινωνία από την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής να υπερκαλύπτονται από τα οφέλη της μεταφοράς ύδατος για την υγεία των ανθρώπων, για τη διαφύλαξη της ασφάλειάς τους ή για τη βιώσιμη ανάπτυξη και, αφετέρου, την προϋπόθεση που απαιτεί οι χρήσιμοι στόχοι που επιδιώκονται από την εν λόγω μεταφορά ύδατος να μη μπορούν, λόγω τεχνικής αδυναμίας ή δυσανάλογου κόστους, να επιτευχθούν με άλλα μέσα τα οποία αποτελούν σαφώς καλύτερη περιβαλλοντική επιλογή.

69 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δεύτερο, στο τρίτο και στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 2000/60 έχει την έννοια ότι:

- δεν απαγορεύει, καταρχήν, εθνική ρύθμιση με την οποία επιτρέπεται, πριν τις 22 Δεκεμβρίου 2009, η μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη απορροής ποταμού ή από μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού σε άλλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, όταν δεν έχουν ακόμη εκπονηθεί, από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, τα σχέδια διαχειρίσεως των οικείων περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού·
- η μεταφορά αυτή δεν πρέπει να είναι ικανή να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει η οδηγία·
- εντούτοις η εν λόγω μεταφορά, στο μέτρο που μπορεί να έχει ως προς τα ύδατα τις αρνητικές συνέπειες που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 7, της ίδιας οδηγίας, μπορεί να επιτραπεί, αν πληρούνται τουλάχιστον οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα σημεία α' έως δ' της ίδιας διατάξεως, και
- το γεγονός ότι η λεκάνη απορροής ποταμού ή η περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες της για ύδρευση, άρδευση ή παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με τους δικούς της υδάτινους πόρους δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου η μεταφορά αυτή να είναι σύμφωνη με την εν λόγω οδηγία, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προεκτεθείσες προϋποθέσεις.

Επί του πέμπτου ερωτήματος

- 70 Με το πέμπτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν τα άρθρα 13 έως 15 της οδηγίας 2000/60 έχουν την έννοια ότι απαγορεύουν την έγκριση από εθνικό κοινοβούλιο σχεδίων διαχείρισεως λεκάνης απορροής ποταμού, όπως αυτά για τα οποία πρόκειται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, χωρίς να έχει τηρηθεί η διαδικασία ενημερώσεως, διαβουλεύσεως και συμμετοχής του κοινού.
- 71 Επισημαίνεται ότι στο μέτρο που τα άρθρα 13 και 15 της οδηγίας 2000/60 δεν θεσπίζουν καμία υποχρέωση σχετικά με την ενημέρωση, διαβούλευση και συμμετοχή του κοινού κατά την επεξεργασία σχεδίων διαχείρισεως περιοχής λεκάνης απορροής ποταμού, το ερώτημα αυτό πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα αποκλειστικά του άρθρου 14 της εν λόγω οδηγίας, που προβλέπει τις σχετικές υποχρεώσεις.
- 72 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 προβλέπει ότι «τα κράτη μέλη ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων μερών στην υλοποίηση της παρούσας οδηγίας, ιδίως δε στην εκπόνηση, την αναθεώρηση και την ενημέρωση των σχεδίων διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού. Τα κράτη μέλη, για κάθε περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, δημοσιεύουν και θέτουν στη διάθεση του κοινού, συμπεριλαμβανομένων των χρηστών, για τη διατύπωση παρατηρήσεων [...] αντίγραφο του προσχεδίου διαχείρισης [περιοχής] λεκάνης απορροής ποταμού, τουλάχιστον ένα έτος πριν από την έναρξη της περιόδου στην οποία αναφέρεται το σχέδιο».
- 73 Επιπλέον, πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο, με τη σκέψη 17 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, έκρινε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να καταρτίσει, έως τις 22 Δεκεμβρίου 2009, τα σχέδια διαχείρισεως λεκάνης απορροής ποταμού τόσο για τις λεκάνες απορροής ποταμού που ευρίσκονται εξ ολοκλήρου εντός του εθνικού εδάφους όσο και για τις διεθνείς λεκάνες απορροής ποταμού, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 13, παράγραφοι 1 έως 3 και 6, και 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60. Στο πλαίσιο της προσφυγής αυτής λόγω παραβάσεως, η Ελληνική Δημοκρατία δεν υποστήριξε ότι κατά την εν λόγω ημερομηνία είχε καταρτίσει σχέδιο διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού κατά την έννοια της ίδιας οδηγίας. Ειδικότερα, η Ελληνική Δημοκρατία δεν επικαλέστηκε τον νόμο που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας δίκης.
- 74 Ως εκ τούτου, τα σχέδια διαχείρισεως των λεκανών απορροής ποταμού, όπως τα επίμαχα στο πλαίσιο της κύριας δίκης, που

εγκρίθηκαν στις 2 Αυγούστου 2006, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως σχέδια διαχειρίσεως υπαγόμενα στα άρθρα 13 έως 15 της οδηγίας 2000/60. Επομένως, η υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60 δεν έχει εφαρμογή επί των σχεδίων αυτών.

- 75 Κατ' ακολουθία, στο πέμπτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η έγκριση από εθνικό κοινοβούλιο σχεδίων διαχειρίσεως λεκάνης απορροής ποταμού, όπως αυτά για τα οποία πρόκειται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, χωρίς να έχει τηρηθεί η διαδικασία ενημερώσεως, διαβουλεύσεως και συμμετοχής του κοινού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/60 και ιδίως στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού.

Επί του έκτου ερωτήματος

- 76 Με το έκτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 85/337 έχει την έννοια ότι απαγορεύει νόμο, όπως ο νόμος 3481/2006, που ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο στις 2 Αυγούστου 2006 και με τον οποίο εγκρίθηκε σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, βάσει ΜΠΕ του σχεδίου αυτού η οποία είχε χρησιμεύσει ως βάση για την έκδοση διοικητικής αποφάσεως, κατόπιν διαδικασίας σύμφωνης με τις υποχρεώσεις ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού που επιβάλλει η εν λόγω οδηγία, και ενώ η διοικητική αυτή απόφαση ακυρώθηκε δικαστικώς.
- 77 Υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337 ορίζει ότι η οδηγία αυτή «δεν εφαρμόζεται στα σχέδια που εγκρίνονται καταλεπτώς με ειδική εθνική νομοθετική πράξη, καθότι οι στόχοι που επιδιώκονται με την παρούσα οδηγία, συμπεριλαμβανομένης και της επιδιωκόμενης παροχής πληροφοριών, επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας».
- 78 Από την εν λόγω διάταξη προκύπτει ότι, όταν η επίτευξη των σκοπών της οδηγίας 85/337, περιλαμβανομένης και της παροχής πληροφοριών, εξασφαλίζεται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας, η οδηγία δεν εφαρμόζεται στο οικείο σχέδιο (βλ. απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2000, C-287/98, Linster, Συλλογή 2000, σ. I-6917, σκέψη 51· της 18ης Οκτωβρίου 2011, C-128/09 έως C-131/09, C-134/09 και C-135/09, Boxus κ.λπ., που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 36, καθώς και της 16ης Φεβρουαρίου 2012, C-182/10, Solvay κ.λπ., που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 30).

- 79 Κατά τη διάταξη αυτή, η εξαίρεση ενός σχεδίου από το πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 85/337 εξαρτάται από δύο προϋποθέσεις. Η πρώτη απαιτεί το σχέδιο να εγκρίνεται καταλεπτώς με ειδική νομοθετική πράξη. Σύμφωνα με τη δεύτερη, οι σκοποί της οδηγίας, συμπεριλαμβανομένου αυτού της παροχής πληροφοριών, πρέπει να επιτυγχάνονται μέσω της νομοθετικής διαδικασίας (αποφάσεις της 16ης Σεπτεμβρίου 1999, C-435/97, WWF κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-5613, σκέψη 57· Boxus κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 37, καθώς και Solvay κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 31).
- 80 Όσον αφορά την πρώτη προϋπόθεση, αυτή απαιτεί καταρχάς το σχέδιο να εγκρίνεται με ειδική νομοθετική πράξη. Συναφώς, επισημαίνεται ότι οι έννοιες «σχέδιο» και «άδεια» ορίζονται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 85/337. Επομένως, μια νομοθετική πράξη η οποία εγκρίνει ένα σχέδιο πρέπει, για να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας αυτής, να είναι ειδική και να παρουσιάζει τα ίδια χαρακτηριστικά με αυτά που προσιδιάζουν σε τέτοια άδεια. Πρέπει, μεταξύ άλλων, να δίνει το δικαίωμα στον κύριο του έργου να πραγματοποιήσει το σχέδιο (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις WWF κ.λπ., σκέψη 58· Boxus κ.λπ., σκέψη 38, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 32).
- 81 Εκτός αυτού, μια νομοθετική πράξη πρέπει να εγκρίνει το σχέδιο καταλεπτώς, δηλαδή κατά τρόπο επαρκώς ακριβή και οριστικό, ώστε αυτή να περιέχει, όπως μια άδεια, όλα τα στοιχεία του σχεδίου που κρίνονται λυσιτελή για την εκτίμηση των επιπτώσεων στο περιβάλλον, αφού προηγουμένως τα στοιχεία αυτά ληφθούν υπόψη από τον νομοθέτη (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις WWF κ.λπ., σκέψη 59· Boxus κ.λπ., σκέψη 39, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 33). Επομένως, η νομοθετική πράξη πρέπει να πιστοποιεί ότι οι σκοποί της οδηγίας 85/337 επιτεύχθηκαν όσον αφορά το οικείο σχέδιο (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Linster, σκέψη 56· Boxus κ.λπ., σκέψη 39, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 33).
- 82 Εξ αυτού συνάγεται ότι μια νομοθετική πράξη δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εγκρίνει ένα σχέδιο καταλεπτώς, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337, αφενός, όταν η εν λόγω πράξη δεν περιέχει τα αναγκαία στοιχεία για την εκτίμηση των επιπτώσεων του σχεδίου αυτού στο περιβάλλον και, αφετέρου, όταν χρειάζεται να εκδοθούν άλλες πράξεις ώστε να παρασχεθεί στον κύριο του έργου το δικαίωμα να πραγματοποιήσει το σχέδιο (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις WWF κ.λπ., σκέψη 62· Linster, σκέψη 57· Boxus κ.λπ., σκέψη 40, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 34).

- 83 Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, από το άρθρο 2, παράγραφος 1, της οδηγίας 85/337 συνάγεται ότι ο κύριος σκοπός της είναι να εξασφαλίσει ότι πριν από τη χορήγηση της σχετικής άδειας εκτιμώνται οι επιπτώσεις των σχεδίων που ενδέχεται να θίξουν σημαντικά το περιβάλλον, ιδίως λόγω της φύσεως, του μεγέθους ή του τύπου πραγματοποιήσεώς τους (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Linster*, σκέψη 52· *Boxus* κ.λπ., σκέψη 41, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 35).
- 84 Επιπλέον, η έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 85/337 διευκρινίζει ότι η εκτίμηση πρέπει να γίνεται με βάση τις κατάλληλες πληροφορίες που παρέχει ο κύριος του έργου και, ενδεχομένως, να συμπληρώνεται με πληροφορίες παρεχόμενες από τις διοικητικές αρχές και το κοινό που μπορεί να αφορά το σχέδιο (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *WWF* κ.λπ., σκέψη 61· *Linster*, σκέψη 53· *Boxus* κ.λπ., σκέψη 42, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 36).
- 85 Εν συνεχεία, ο εθνικός νομοθέτης πρέπει να διαθέτει, κατά τον χρόνο εγκρίσεως του σχεδίου, επαρκή πληροφοριακά στοιχεία. Από το άρθρο 5, παράγραφος 3, και το παράρτημα IV της οδηγίας 85/337 προκύπτει ότι οι πληροφορίες που πρέπει να παρέχει ο κύριος του έργου περιλαμβάνουν τουλάχιστον περιγραφή του σχεδίου, περιέχουσα στοιχεία σχετικά με τον τόπο πραγματοποίησής του, τη σύλληψή του και το μέγεθός του, περιγραφή των μέτρων που μελετώνται προκειμένου να αποφευχθούν και να μειωθούν και, αν είναι δυνατό, να αντιμετωπισθούν οι σημαντικότερες επιπτώσεις, καθώς και τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση και την εκτίμηση των σημαντικών επιπτώσεων που ενδέχεται να έχει το σχέδιο στο περιβάλλον (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Boxus* κ.λπ., σκέψη 43, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 37).
- 86 Πάντως, τίποτε δεν εμποδίζει τον εθνικό νομοθέτη, κατά την έγκριση σχεδίου, να λάβει υπόψη του πληροφορίες που συνελέγησαν στο πλαίσιο προγενέστερης διοικητικής διαδικασίας καθώς και τη ΜΠΕ που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο αυτό, υπό την προϋπόθεση ότι η ΜΠΕ στηρίζεται σε πληροφορίες και στοιχεία που παραμένουν επίκαιρα. Συγκεκριμένα, η ΜΠΕ, η οποία πρέπει να πραγματοποιείται προ της διαδικασίας για τη λήψη αποφάσεως, συνεπάγεται τον ουσιαστικό έλεγχο των συλλεγέντων στοιχείων καθώς και μελέτη του κατά πόσον είναι σκόπιμο τα στοιχεία αυτά να συμπληρωθούν, ενδεχομένως, με πρόσθετα δεδομένα (βλ. απόφαση της 3ης Μαρτίου 2011, C-50/09, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 40).

- 87 Συναφώς, το γεγονός ότι η ΜΠΕ πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διοικητικής διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση διοικητικής αποφάσεως η οποία τελικώς ακυρώθηκε δικαστικώς είναι, αυτό καθαυτό, άνευ σημασίας.
- 88 Εντούτοις, νομοθετική πράξη η οποία απλώς και μόνον «επικυρώνει» προϋφιστάμενη διοικητική πράξη και η οποία περιορίζεται στην αναφορά επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος χωρίς να έχει προηγηθεί κίνηση νομοθετικής διαδικασίας επί της ουσίας μέσω της οποίας να διασφαλίζεται η τήρηση των προϋποθέσεων των οποίων υπόμνηση γίνεται στη σκέψη 79 της παρούσας αποφάσεως δεν μπορεί να λογίζεται ως ειδική νομοθετική πράξη κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337 και, ως εκ τούτου, δεν αρκεί για να εξαιρεθεί ένα σχέδιο από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Boxus* κ.λπ., σκέψη 45, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 39).
- 89 Ειδικότερα, νομοθετική πράξη που εκδόθηκε χωρίς να έχουν τεθεί στη διάθεση των μελών του νομοθετικού οργάνου οι πληροφορίες που απαριθμούνται στη σκέψη 85 της παρούσας αποφάσεως δεν μπορεί να εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 1, παράγραφος 5, της οδηγίας 85/337 (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Boxus* κ.λπ., σκέψη 46, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 40).
- 90 Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να κρίνει αν πληρούνται οι προϋποθέσεις αυτές. Προς τούτο, το εθνικό δικαστήριο πρέπει να λάβει υπόψη τόσο το περιεχόμενο της εκδοθείσας νομοθετικής πράξεως όσο και το σύνολο της νομοθετικής διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοσή της καθώς και, μεταξύ άλλων, τις προπαρασκευαστικές πράξεις και τις κοινοβουλευτικές συζητήσεις (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις *Boxus* κ.λπ., σκέψη 4, καθώς και *Solvay* κ.λπ., σκέψη 41).
- 91 Επομένως, στο έκτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 85/337 και ιδίως το άρθρο 1, παράγραφος 5, αυτής, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει νόμο, όπως ο νόμος 3481/2006, που ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο στις 2 Αυγούστου 2006 και με τον οποίο εγκρίθηκε σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, βάσει ΜΠΕ του σχεδίου αυτού η οποία είχε χρησιμεύσει ως βάση για την έκδοση διοικητικής αποφάσεως κατόπιν διαδικασίας σύμφωνης με τις υποχρεώσεις ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού που επιβάλλει η εν λόγω οδηγία και ενώ η διοικητική αυτή απόφαση ακυρώθηκε δικαστικώς, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω νόμος συνιστά ειδική νομοθετική πράξη, κατά τρόπον ώστε η επίτευξη των σκοπών της εν λόγω οδηγίας να καθίσταται δυνατή μέσω της νομοθετικής διαδικασίας. Στο εθνικό

δικαστήριο απόκειται να κρίνει αν πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις.

Επί του έβδομου ερωτήματος

- 92 Με το έβδομο ερώτημα το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, πρέπει να θεωρείται ως σχέδιο ή πρόγραμμα το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42.
- 93 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, προκειμένου να προσδιοριστεί αν ένα σχέδιο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42, πρέπει να εξεταστεί αν το σχέδιο αυτό αποτελεί σχέδιο ή πρόγραμμα κατά την έννοια του άρθρου 2, στοιχείο α', της οδηγίας αυτής.
- 94 Κατά το άρθρο 2, στοιχείο α', δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας 2001/42, ως «σχέδια και προγράμματα» νοούνται τα σχέδια και προγράμματα, που απαιτούνται βάσει νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων.
- 95 Εντούτοις, το εν λόγω σχέδιο δεν φαίνεται να αποτελεί πράξη η οποία καθορίζει τα κριτήρια και τις λεπτομέρειες της χωροταξικής οργανώσεως και η οποία καθιερώνει κανόνες και διαδικασίες ελέγχου που διέπουν την εφαρμογή ενός ή περισσότερων σχεδίων (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 22ας Μαρτίου 2012, C-567/10, *Inter-Environnement Bruxelles κ.λπ.*, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 30).
- 96 Επομένως, στο έβδομο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, δεν πρέπει να θεωρείται ως σχέδιο ή πρόγραμμα το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42.

Επί του όγδοου και του ένατου ερωτήματος

- 97 Κατόπιν της απαντήσεως που δόθηκε στο έβδομο ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο όγδοο και στο ένατο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου.

Επί του δέκατου ερωτήματος

- 98 Με το δέκατο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν οι περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονταν στον εθνικό κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας (TKΣ) που διαβιβάστηκε στην Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της

οδηγίας 92/43 και οι οποίες κατόπιν περιελήφθησαν στον κατάλογο των ΤΚΣ που εγκρίθηκε με την απόφαση 2006/613 καταλαμβάνονταν από την προστασία της οικείας οδηγίας πριν τη δημοσίευση της εν λόγω αποφάσεως.

- 99 Υπογραμμίζεται ότι η απόφαση 2006/613, με την οποία η Επιτροπή ενέκρινε τον κατάλογο των προστατευόμενων ΤΚΣ για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 254, παράγραφος 3, ΕΚ, με την κοινοποίησή της στα κράτη μέλη.
- 100 Όπως επισήμανε η Επιτροπή, χωρίς να αντικρουσθεί επ' αυτού, η απόφαση αυτή κοινοποιήθηκε πράγματι στην Ελληνική Δημοκρατία στις 19 Ιουλίου 2006, ήτοι πριν την έκδοση, στις 2 Αυγούστου 2006, του νόμου 3481/2006 με τον οποίο εγκρίθηκε το σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων του ποταμού Αχελώου.
- 101 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 5, της οδηγίας 92/43, τα μέτρα προστασίας του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας αυτής επιβάλλονται μόνο σε σχέση με τους τόπους οι οποίοι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας, έχουν εγγραφεί στον κατάλογο των τόπων που επελέγησαν ως τόποι κοινοτικής σημασίας ο οποίος καταρτίστηκε από την Επιτροπή σύμφωνα με τη διαδικασία του άρθρου 21 της οδηγίας αυτής (βλ. απόφαση της 13ης Ιανουαρίου 2005, C-117/03, Dragaggi κ.λπ., Συλλογή 2005, σ. I-167, σκέψη 25).
- 102 Επομένως, το οικείο κράτος μέλος όφειλε, μετά την κοινοποίηση της αποφάσεως 2006/613 σε αυτό, να θεσπίσει τα μέτρα προστασίας που προβλέπονται από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43.
- 103 Το συμπέρασμα αυτό δεν αναιρείται από το γεγονός ότι, κατόπιν της ακυρώσεως, το 2005, των διοικητικών αποφάσεων με τις οποίες είχε επιτραπεί η υλοποίηση του επίμαχου στην κύρια δίκη σχεδίου, οι διατάξεις του νόμου 3481/2006 με τις οποίες εγκρίθηκε το επίμαχο σχέδιο κατατέθηκαν στο ελληνικό κοινοβούλιο ως τροπολογία στις 6 Ιουλίου 2006, ενώ η απόφαση 2006/613 κοινοποιήθηκε στο οικείο κράτος μέλος στις 19 Ιουλίου 2006. Συγκεκριμένα, στην περίπτωση αυτή, η εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43 θα αφορούσε, εν πάση περιπτώσει, κατάσταση μη δυνάμενη να θεωρηθεί ως ήδη διαμορφωθείσα.
- 104 Πάντως, πρέπει εν πάση περιπτώσει να υπομνησθεί ότι, ακόμη και πριν την έναρξη ισχύος της αποφάσεως 2006/613, τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρέωση προστασίας των τόπων, αφ' ης στιγμής τους προτείνουν, δυνάμει του άρθρου 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 92/43,

με τον εθνικό κατάλογο που διαβιβάζουν στην Επιτροπή, ως δυναμένους να χαρακτηρισθούν τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Dragaggi κ.λπ., σκέψη 26). Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη υποχρεούνται, δυνάμει της οδηγίας αυτής, να λαμβάνουν μέτρα προστασίας δυνάμει, υπό το πρίσμα του σκοπού της διατηρήσεως τον οποίο επιδιώκει η οδηγία, να διαφυλάξουν το ουσιώδες οικολογικό ενδιαφέρον που παρουσιάζουν οι τόποι αυτοί σε εθνικό επίπεδο (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dragaggi κ.λπ., σκέψη 30) και, επομένως, δεν μπορούν να επιτρέπουν παρεμβάσεις που ενδέχεται να θέσουν σοβαρά σε κίνδυνο τα οικολογικά χαρακτηριστικά των τόπων αυτών όπως, μεταξύ άλλων, παρεμβάσεις οι οποίες μπορούν είτε να ελαττώσουν σημαντικά την έκταση ενός τόπου είτε να προκαλέσουν την εξαφάνιση ειδών προτεραιότητας που απαντούν στον τόπο είτε, τέλος, να έχουν ως αποτέλεσμα την καταστροφή του εν λόγω τόπου ή την εξάλειψη των αντιπροσωπευτικών του χαρακτηριστικών (βλ. αποφάσεις της 14ης Σεπτεμβρίου 2006, C-244/05, Bund Naturschutz in Bayern κ.λπ., Συλλογή 2006, σ. I-8445, σκέψη 46, καθώς και της 15ης Μαρτίου 2012, C-340/10, Επιτροπή κατά Κύπρου, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 44).

- 105 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δέκατο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι οι περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονταν στον εθνικό κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) που διαβιβάστηκε στην Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/43 και οι οποίες κατόπιν περιελήφθησαν στον κατάλογο των ΤΚΣ που εγκρίθηκε με την απόφαση 2006/613 καταλαμβάνονταν από την προστασία της οικείας οδηγίας από της κοινοποίησεως της ανωτέρω αποφάσεως στο οικείο κράτος μέλος και πριν ακόμη δημοσιευθεί η εν λόγω απόφαση. Συγκεκριμένα, το οικείο κράτος μέλος όφειλε, μετά την κοινοποίηση της εν λόγω αποφάσεως σε αυτό, να λάβει επίσης τα μέτρα προστασίας που προβλέπονται από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της ως άνω οδηγίας.

Επί του ενδέκατου ερωτήματος

- 106 Με το ενδέκατο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 92/43 έχει την έννοια ότι απαγορεύει την υλοποίηση σχεδίου εκτροπής ύδατος μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση ζώνης ειδικής προστασίας (ΖΕΠ), πλην όμως δυνάμενου να επηρεάσει σημαντικά τη ΖΕΠ αυτή, ελλείψει στοιχείων ή αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής.

- 107 Καταρχάς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, το άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, της οδηγίας 79/409 επιβάλλει στα κράτη μέλη να κατατάξουν σε ΖΕΠ τα εδάφη που πληρούν τα ορνιθολογικά κριτήρια που καθορίζουν οι διατάξεις αυτές (βλ., ιδίως, απόφαση της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-418/04, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2007, σ. I-10947, σκέψη 36).
- 108 Από το άρθρο 7 της οδηγίας 92/43 προκύπτει ότι το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας αυτής αντικαθιστά το άρθρο 4, παράγραφος 4, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 79/409 από την ημερομηνία θέσεως σε εφαρμογή της οδηγίας 92/43 ή από την ημερομηνία κατά την οποία κράτος μέλος κατατάσσει συγκεκριμένη περιοχή στις ΖΕΠ βάσει της οδηγίας 79/409, εφόσον η τελευταία αυτή ημερομηνία είναι μεταγενέστερη (βλ. αποφάσεις της 13ης Δεκεμβρίου 2007, C-418/04, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας, Συλλογή 2007, σ. I-10947, σκέψη 173, και της 24ης Νοεμβρίου 2011, C-404/09, Επιτροπή κατά Ισπανίας, που δεν έχει δημοσιευθεί ακόμη στη Συλλογή, σκέψη 97).
- 109 Πάντως, από την απόφαση περί παραπομπής καθώς και από τις προφορικές παρατηρήσεις της Επιτροπής προκύπτει ότι οι ΖΕΠ τις οποίες αφορά το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο είχαν ήδη χαρακτηριστεί ως ΖΕΠ πριν την έκδοση του νόμου 3481/2006. Κατά συνέπεια, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της οδηγίας 92/43 είχαν εφαρμογή σε αυτές κατά τον χρόνο εγκρίσεως του εν λόγω σχεδίου.
- 110 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 προβλέπει διαδικασία εκτιμήσεως, με την οποία σκοπείται να διασφαλισθεί, βάσει προηγούμενου ελέγχου, ότι σχέδιο μη άμεσα συνδεόμενο ή αναγκαίο για τη διαχείριση του οικείου τόπου, αλλά δυνάμενο να επηρεάσει σημαντικά τον τόπο αυτό, δεν εγκρίνεται παρά μόνον εφόσον δεν πρόκειται να παραβλάψει την ακεραιότητα του τόπου αυτού (βλ. αποφάσεις της 7ης Σεπτεμβρίου 2004, C-127/02, Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, Συλλογή 2004, σ. I-7405, σκέψη 34, καθώς και 20ής Σεπτεμβρίου 2007, C-304/05, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 2007, σ. I-7495, σκέψη 56).
- 111 Όσον αφορά την κατά το άρθρο 6, παράγραφος 3, της οδηγίας 92/43 έννοια της «δέουσας εκτιμήσεως» πρέπει να υπομνησθεί ότι η οδηγία δεν καθορίζει ειδική μέθοδο για τη διεξαγωγή μιας τέτοιας εκτιμήσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 57).
- 112 Το Δικαστήριο έχει πάντως κρίνει ότι η εκτίμηση αυτή πρέπει να διενεργείται κατά τρόπον ώστε οι αρμόδιες αρχές να μπορούν να βεβαιωθούν ότι ένα σχέδιο δεν πρόκειται να έχει επιβλαβείς συνέπειες

για την ακεραιότητα του οικείου τόπου, δεδομένου ότι, στην περίπτωση κατά την οποία παραμένουν αμφιβολίες ως προς την απουσία τέτοιων συνεπειών, οι εν λόγω αρχές οφείλουν να αρνηθούν την παροχή της αιτούμενης εγκρίσεως (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 58).

- 113 Όσον αφορά τα στοιχεία βάσει των οποίων οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αποκτήσουν την αναγκαία βεβαιότητα, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι πρέπει να αποκλεισθεί η διατήρηση, από επιστημονικής απόψεως, οποιασδήποτε εύλογης αμφιβολίας, ενώ εξυπακούεται ότι οι αρμόδιες αρχές πρέπει να στηριχθούν στις πλέον εξελιγμένες επιστημονικές γνώσεις επί του θέματος (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Waddenvereniging και Vogelbeschermingsvereniging, σκέψεις 59 και 61, καθώς και Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 59).
- 114 Περαιτέρω, η γνώση των επιπτώσεων ενός σχεδίου ή προγράμματος όσον αφορά τους στόχους διατηρήσεως κάποιου συγκεκριμένου τόπου συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43 διότι, χωρίς τα στοιχεία αυτά, κανένας όρος εφαρμογής της παρεκκλίσεως αυτής δεν είναι δυνατόν να εκτιμηθεί. Για την εξέταση των ενδεχόμενων επιτακτικών λόγων σημαντικού δημοσίου συμφέροντος καθώς και του ζητήματος αν υπάρχουν λιγότερο επιβλαβείς εναλλακτικές λύσεις απαιτείται πράγματι στάθμιση σε σχέση με τις βλάβες που θα προξενήσει στον τόπο το υπό κρίση σχέδιο. Περαιτέρω, προκειμένου να καθορισθεί το είδος των ενδεχόμενων αντισταθμιστικών μέτρων, απαιτείται ακριβής προσδιορισμός των βλαβών που θα επέλθουν στον τόπο αυτόν (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 83, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 74).
- 115 Κατόπιν των προεκτεθέντων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι έχει γίνει η δέουσα εκτίμηση όταν δεν υπάρχουν στοιχεία ή αξιόπιστα και επικαιροποιημένα δεδομένα για την ορνιθοπανίδα της οικείας ΖΕΠ.
- 116 Πάντως, στο μέτρο που η έγκριση ενός σχεδίου ακυρωθεί ή ανακληθεί επειδή δεν έγινε η δέουσα εκτίμηση, δεν αποκλείεται οι αρμόδιες εθνικές αρχές να προβούν εκ των υστέρων στη συγκέντρωση αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της οικείας ΖΕΠ και, βάσει των δεδομένων αυτών και της κατ' αυτόν τον τρόπο συμπληρωθείσας εκτιμήσεως, να καθορίσουν αν το σχέδιο εκτροπής ύδατος έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα της οικείας ΖΕΠ καθώς και ποια αντισταθμιστικά μέτρα πρέπει ενδεχομένως να ληφθούν προκειμένου να διασφαλιστεί ότι η

υλοποίηση του σχεδίου δεν θα θέσει σε κίνδυνο την προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.

- 117 Επομένως, στο ενδέκατο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 92/43, και ιδίως το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, αυτής, έχει την έννοια ότι απαγορεύει την υλοποίηση σχεδίου εκτροπής ύδατος μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση ΖΕΠ, πλην όμως δυνάμενου να επηρεάσει σημαντικά τη ΖΕΠ αυτή, ελλείψει στοιχείων ή αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής.

Επί του δωδέκατου ερωτήματος

- 118 Με το δωδέκατο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 92/43 έχει την έννοια ότι λόγοι, αφενός, αρδευτικοί και, αφετέρου, υδρευτικοί, για τους οποίους επιχειρείται σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον ικανό να δικαιολογήσει την υλοποίηση σχεδίου το οποίο έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα των οικείων περιοχών.
- 119 Το άρθρο 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43 προβλέπει ότι στην περίπτωση κατά την οποία, παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτιμήσεως που πραγματοποιείται σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, ένα πρόγραμμα ή σχέδιο πρέπει να υλοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, και εφόσον δεν υφίστανται εναλλακτικές λύσεις, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000 (βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 81, καθώς και Solvay κ.λπ., σκέψη 72).
- 120 Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 100, 101, 107 και 108 της παρούσας αποφάσεως, η διάταξη αυτή έχει εφαρμογή τόσο στις ΖΕΠ όσο και στους ΤΚΣ που περιλαμβάνονται στον κατάλογο που εγκρίθηκε από την Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43.
- 121 Το συμφέρον που μπορεί να δικαιολογήσει, κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43, την υλοποίηση ενός σχεδίου πρέπει να είναι συγχρόνως «δημόσιο» και «σημαντικό», πράγμα που συνεπάγεται ότι πρέπει να είναι τέτοιας σημασίας ώστε να μπορεί να σταθμιστεί με τον σκοπό της προστασίας των φυσικών οικοτόπων, καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας που επιδιώκει

η εν λόγω οδηγία (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση Solvay κ.λπ., σκέψη 75).

- 122 Η ύδρευση και η άρδευση πληρούν καταρχήν τις προϋποθέσεις αυτές και μπορούν, επομένως, να δικαιολογήσουν την υλοποίηση σχεδίου εκτροπής ύδατος ελλείψει εναλλακτικών λύσεων.
- 123 Εντούτοις, όταν ο ΤΚΣ για τον οποίο πρόκειται είναι τύπος όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας, είναι δυνατόν να προβληθούν, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/43, μόνο λόγοι σχετικοί με την υγεία των ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια ή σχετικοί με θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον ή, κατόπιν γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, άλλοι επιτακτικοί λόγοι σημαντικού δημοσίου συμφέροντος.
- 124 Δεδομένου ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή δεν έχει γνωμοδοτήσει, πρέπει να εξεταστεί αν η ύδρευση και η άρδευση μπορούν να θεωρηθούν ότι περιλαμβάνονται μεταξύ των λόγων που αναφέρονται στην προηγούμενη σκέψη.
- 125 Όσον αφορά την άρδευση, προκύπτει ότι, καταρχήν, αυτή δεν συνδέεται με λόγους αναγόμενους στην υγεία των ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια. Αντιθέτως, η άρδευση είναι πιο πιθανό, υπό ορισμένες περιστάσεις, να έχει θετικές συνέπειες πρωταρχικής σημασίας για το περιβάλλον.
- 126 Η ύδρευση, αντιθέτως, περιλαμβάνεται, καταρχήν, μεταξύ των λόγων που συνδέονται με την υγεία των ανθρώπων.
- 127 Εν πάση περιπτώσει, στο αιτούν δικαστήριο απόκειται να κρίνει αν το επίμαχο στην κύρια δίκη σχέδιο έχει πράγματι επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα ενός ή περισσότερων ΤΚΣ όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας.
- 128 Κατόπιν των προεκτεθέντων, στο δωδέκατο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 92/43, και, ιδίως, το άρθρο 6, παράγραφος 4, αυτής, έχει την έννοια ότι λόγοι, αφενός, αρδευτικοί και, αφετέρου, υδρευτικοί, για τους οποίους επιχειρείται σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον ικανό να δικαιολογήσει την υλοποίηση σχεδίου το οποίο έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα των οικείων περιοχών. Στην περίπτωση που το σχέδιο αυτό έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα ΤΚΣ όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου προτεραιότητας

και/ή ένα είδος προτεραιότητας, η υλοποίηση του σχεδίου μπορεί, καταρχήν, να δικαιολογηθεί από λόγους υδρευτικούς. Υπό ορισμένες περιστάσεις, η υλοποίηση του σχεδίου θα μπορούσε να δικαιολογηθεί βάσει των θετικών συνεπειών πρωταρχικής σημασίας που η άρδευση έχει για το περιβάλλον. Αντιθέτως, η άρδευση δεν συνδέεται, καταρχήν, με λόγους αναγόμενους στην υγεία των ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια, οι οποίοι να δικαιολογούν την υλοποίηση σχεδίου όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη.

Επί του δέκατου τρίτου ερωτήματος

- 129 Με το δέκατο τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 92/43 έχει την έννοια ότι, για τη διαπίστωση της καταλληλότητας των αντισταθμιστικών μέτρων, πρέπει να ληφθούν υπόψη κριτήρια όπως το εύρος της εκτροπής ύδατος και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται.
- 130 Κατά το άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 92/43, εάν παρά τα αρνητικά συμπεράσματα της εκτίμησης των επιπτώσεων και ελλείψει εναλλακτικών λύσεων, ένα σχέδιο πρέπει να υλοποιηθεί για άλλους επιτακτικούς λόγους σημαντικού δημοσίου συμφέροντος, περιλαμβανομένων λόγων κοινωνικής ή οικονομικής φύσεως, το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.
- 131 Όπως αναφέρεται στη σκέψη 114 της παρούσας αποφάσεως, προκειμένου να καθοριστεί το είδος των ενδεχόμενων αντισταθμιστικών μέτρων, απαιτείται ακριβής προσδιορισμός των βλαβών που θα επέλθουν στον τόπο αυτόν.
- 132 Το εύρος της εκτροπής ύδατος και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται αποτελούν στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητο να ληφθούν υπόψη για τον ακριβή προσδιορισμό των βλαβών που θα επέλθουν στον οικείο τόπο εξαιτίας του σχεδίου και, επομένως, για τον καθορισμό του είδους των αντισταθμιστικών μέτρων που είναι αναγκαία προκειμένου να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000.
- 133 Κατά συνέπεια, στο δέκατο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, κατά την έννοια της οδηγίας 92/43 και, ιδίως, του άρθρου 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, αυτής, για τη διαπίστωση της καταλληλότητας των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να ληφθούν υπόψη το εύρος της εκτροπής ύδατος και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται.

Επί του δέκατου τέταρτου ερωτήματος

- 134 Με το δέκατο τέταρτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν η οδηγία 92/43, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΕΚ, επιτρέπει, προκειμένου περί περιοχών εντός του δικτύου Natura 2000, τη μετατροπή φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα.
- 135 Ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η μετατροπή φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα περιοχών του δικτύου Natura 2000, πάντως το γεγονός αυτό δεν σημαίνει κατ' ανάγκην ότι το σχέδιο στο οποίο οφείλεται η εν λόγω μετατροπή δεν μπορεί να εγκριθεί.
- 136 Συγκεκριμένα, όπως διαπιστώνεται στη σκέψη 119 της παρούσας αποφάσεως, το εν λόγω σχέδιο θα μπορούσε να εγκριθεί, δυνάμει του άρθρου 6, παράγραφος 4, της οδηγίας 92/43, το οποίο αφορά τις περιοχές του δικτύου Natura 2000, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζει η οικεία διάταξη.
- 137 Κατά την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 92/43, δεδομένου ότι ο κυριότερος σκοπός της είναι να ευνοήσει τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τις οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και περιφερειακές απαιτήσεις, η εν λόγω οδηγία συμβάλλει στον γενικό σκοπό μιας διαρκούς αναπτύξεως. Η διατήρηση της βιοποικιλότητας αυτής ενδέχεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να απαιτεί τη διατήρηση ή και την ενθάρρυνση ανθρώπινων δραστηριοτήτων.
- 138 Επομένως, το άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 92/43, και, ιδίως, η προϋπόθεση κατά την οποία το κράτος μέλος λαμβάνει κάθε αναγκαίο αντισταθμιστικό μέτρο ώστε να εξασφαλισθεί η προστασία της συνολικής συνοχής του Natura 2000, πρέπει να εφαρμόζεται υπό το πρίσμα της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως της οποίας επίκληση γίνεται στην τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας και η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΕΚ.
- 139 Κατά συνέπεια, στο δέκατο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι η οδηγία 92/43, και ιδίως το άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, αυτής, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΕΚ, επιτρέπει, προκειμένου περί περιοχών εντός του δικτύου Natura 2000, τη μετατροπή φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές

ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζει η διάταξη αυτή της οικείας οδηγίας.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 140 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφαινεται:

- 1) Τα άρθρα 13, παράγραφος 6, και 24, παράγραφος 1, της οδηγίας 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2000, για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, έχουν την έννοια ότι ορίζουν, αντιστοίχως, την 22α Δεκεμβρίου 2009 ως ημερομηνία εκπνοής της προθεσμίας που τάσσεται στα κράτη μέλη για τη δημοσίευση των σχεδίων διαχείρισεως των περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού και την 22α Δεκεμβρίου 2003 ως ημερομηνία εκπνοής της απώτατης προθεσμίας που έχουν στη διάθεσή τους τα κράτη μέλη για τη μεταφορά στην εθνική έννομη τάξη της οδηγίας και, ιδίως, των άρθρων της 3 έως 6, 9, 13 και 15.
- 2) Η οδηγία 2000/60 έχει την έννοια ότι:
 - δεν απαγορεύει, καταρχήν, εθνική ρύθμιση με την οποία επιτρέπεται, πριν τις 22 Δεκεμβρίου 2009, η μεταφορά ύδατος από μια λεκάνη απορροής ποταμού σε άλλη λεκάνη απορροής ποταμού ή από μια περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού σε άλλη περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού, όταν δεν έχουν ακόμη εκπονηθεί, από τις αρμόδιες εθνικές αρχές, τα σχέδια διαχείρισεως των οικείων περιοχών λεκάνης απορροής ποταμού·
 - η μεταφορά αυτή δεν πρέπει να είναι ικανή να θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει η οδηγία·

- εντούτοις η εν λόγω μεταφορά, στο μέτρο που μπορεί να έχει ως προς τα ύδατα τις αρνητικές συνέπειες που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 7, της ίδιας οδηγίας, μπορεί να επιτραπεί, αν πληρούνται τουλάχιστον οι προϋποθέσεις που προβλέπονται από τα σημεία α' έως δ' της ίδιας διατάξεως, και
 - το γεγονός ότι η λεκάνη απορροής ποταμού ή η περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού υποδοχής αδυνατεί να καλύψει τις ανάγκες της για ύδρευση, άρδευση ή παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με τους δικούς της υδάτινους πόρους δεν αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου η μεταφορά αυτή να είναι σύμφωνη με την εν λόγω οδηγία, υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προεκτεθείσες προϋποθέσεις.
- 3) Η έγκριση από εθνικό κοινοβούλιο σχεδίων διαχείρισεως λεκάνης απορροής ποταμού, όπως αυτά για τα οποία πρόκειται στο πλαίσιο της κύριας δίκης, χωρίς να έχει τηρηθεί η διαδικασία ενημερώσεως, διαβουλεύσεως και συμμετοχής του κοινού δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 14 της οδηγίας 2000/60 και ιδίως στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού.
- 4) Η οδηγία 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον, όπως τροποποιήθηκε από την οδηγία 2003/35/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Μαΐου 2003, και ιδίως το άρθρο 1, παράγραφος 5, αυτής, έχει την έννοια ότι δεν απαγορεύει νόμο, όπως ο νόμος 3481/2006, που ψηφίστηκε από το ελληνικό κοινοβούλιο στις 2 Αυγούστου 2006 και με τον οποίο εγκρίθηκε σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, βάσει μελέτης περιβαλλοντικών επιπτώσεων του σχεδίου αυτού η οποία είχε χρησιμεύσει ως βάση για την έκδοση διοικητικής αποφάσεως κατόπιν διαδικασίας σύμφωνης με τις υποχρεώσεις ενημερώσεως και συμμετοχής του κοινού που επιβάλλει η εν λόγω οδηγία και ενώ η διοικητική αυτή απόφαση ακυρώθηκε δικαστικώς, υπό την προϋπόθεση ότι ο εν λόγω νόμος συνιστά ειδική νομοθετική πράξη, κατά τρόπον ώστε η επίτευξη των σκοπών της εν λόγω οδηγίας να καθίσταται δυνατή μέσω της νομοθετικής διαδικασίας. Στο εθνικό δικαστήριο απόκειται να κρίνει αν πληρούνται οι δύο αυτές προϋποθέσεις.

- 5) Σχέδιο μερικής εκτροπής των υδάτων ποταμού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, δεν πρέπει να θεωρείται ως σχέδιο ή πρόγραμμα το οποίο εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/42/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.
- 6) Οι περιοχές οι οποίες περιλαμβάνονταν στον εθνικό κατάλογο των τόπων κοινοτικής σημασίας που διαβιβάστηκε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατ' εφαρμογή του άρθρου 4, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1992, για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων καθώς και της άγριας πανίδας και χλωρίδας, και οι οποίες κατόπιν περιελήφθησαν στον κατάλογο των ΤΚΣ που εγκρίθηκε με την απόφαση 2006/613/EK της Επιτροπής, της 19ης Ιουλίου 2006, περί εγκρίσεως, κατ' εφαρμογή της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ του Συμβουλίου, του καταλόγου των προστατευόμενων τόπων κοινοτικής σημασίας για τη μεσογειακή βιογεωγραφική περιοχή, καταλαμβάνονταν από την προστασία της οικείας οδηγίας από της κοινοποίησεως της αποφάσεως 2006/613 στο οικείο κράτος μέλος και πριν ακόμη δημοσιευθεί η εν λόγω απόφαση. Συγκεκριμένα, το οικείο κράτος μέλος όφειλε, μετά την κοινοποίηση της εν λόγω αποφάσεως σε αυτό, να λάβει επίσης τα μέτρα προστασίας που προβλέπονται από το άρθρο 6, παράγραφοι 2 έως 4, της ως άνω οδηγίας.
- 7) Η οδηγία 92/43, και ιδίως το άρθρο 6, παράγραφοι 3 και 4, αυτής, έχει την έννοια ότι απαγορεύει την υλοποίηση σχεδίου εκτροπής ύδατος μη άμεσα συνδεδεμένου ή αναγκαίου για τη διατήρηση ζώνης ειδικής προστασίας, πλην όμως δυνάμενου να επηρεάσει σημαντικά τη ζώνη αυτή, ελλείψει στοιχείων ή αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων για την ορνιθοπανίδα της περιοχής αυτής.
- 8) Η οδηγία 92/43, και, ιδίως, το άρθρο 6, παράγραφος 4, αυτής, έχει την έννοια ότι λόγοι, αφενός, αρδευτικοί και, αφετέρου, υδρευτικοί, για τους οποίους επιχειρείται σχέδιο εκτροπής ύδατος, μπορούν να αποτελέσουν επιτακτικό δημόσιο συμφέρον ικανό να δικαιολογήσει την υλοποίηση σχεδίου το οποίο έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα των οικείων περιοχών. Στην περίπτωση που το σχέδιο αυτό έχει επιβλαβείς συνέπειες για την ακεραιότητα τόπου κοινοτικής σημασίας όπου ευρίσκονται ένας τύπος φυσικού οικοτόπου

προτεραιότητας και/ή ένα είδος προτεραιότητας, η υλοποίηση του σχεδίου μπορεί, καταρχήν, να δικαιολογηθεί από λόγους υδρευτικούς. Υπό ορισμένες περιστάσεις, η υλοποίηση του σχεδίου θα μπορούσε να δικαιολογηθεί βάσει των θετικών συνεπειών πρωταρχικής σημασίας που η άρδευση έχει για το περιβάλλον. Αντιθέτως, η άρδευση δεν συνδέεται, καταρχήν, με λόγους αναγόμενους στην υγεία των ανθρώπων και τη δημόσια ασφάλεια, οι οποίοι να δικαιολογούν την υλοποίηση σχεδίου όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη.

- 9) Κατά την έννοια της οδηγίας 92/43, και, ιδίως, του άρθρου 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, πρώτη περίοδος, αυτής, για τη διαπίστωση της καταλληλότητας των αντισταθμιστικών μέτρων πρέπει να ληφθούν υπόψη το εύρος της εκτροπής ύδατος και το μέγεθος των έργων που αυτή συνεπάγεται.
- 10) Η οδηγία 92/43, και ιδίως το άρθρο 6, παράγραφος 4, πρώτο εδάφιο, αυτής, ερμηνευόμενη υπό το πρίσμα της αρχής της αειφόρου αναπτύξεως, όπως αυτή κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 ΕΚ, επιτρέπει, προκειμένου περί περιοχών εντός του δικτύου Natura 2000, τη μετατροπή φυσικού ποτάμιου οικοσυστήματος σε ανθρωπογενές ποτάμιο και λιμναίο οικοσύστημα υπό τον όρο ότι πληρούνται οι προϋποθέσεις που ορίζει η διάταξη αυτή της οικείας οδηγίας.

(υπογραφές)